

Delavstvo proizvaja vse bogastvo; bogastvo torej pripada delavstvu.

"Delavci vseh dežel, združite se"

Chicago, Ill., 10. marca, 1908.

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA. THIS PAPER IS DEVOTED TO THE INTERESTS OF THE WORKING CLASS.

DELAVCI! Naprej za svobodo in pravice svoje! Izgubiti ne morete ničesar, pridobite pa lahko vse. **Naročnina (subscription):** \$1.00 na leto, 75c na pol leta za Ameriko (\$1.50 per year, 75c half year in America. \$2 na leto, \$1 pol leta za Evropo (\$2 per year \$1 per half year for Europe.

Štev. 26. (No 26.)

Leto III. (Vol. III.)

KAREL MARKS.

K petindvajsetletnici njegove smrti, 1883—1908.*

Dne 14. marca 1908 leta bode grob Karla Marks petindvajset let star. Pred petindvajsetimi leti je ležal v grob največji genij zadnje polovice devetnajstega stoletja. Komaj vsako polstoletje rodi moža, kakor so bili Napoleon, Goethe, Marks, Zola, Tolstoj... Dvajset let — kratka doba v življenju vsemirja in človeške družbe, a vendar kolika izprememba med tedaj in danes, kolik napredek!

Marks je utemeljitelj novodobnega socializma in velik mojster v vedi narodnega gospodarstva, kateri je vtisnil pečat svoje krepke osebnosti. Marksizem — po njem nazvani socialistični nauk — ima danes veliko in sijajno zgodovino, zgodovino, katere preveča dve stoletji. Socializem je bil pred Marksom. — Gospodarstvo nove dobe je razvijalo skrajni individualizem, stara organizacija družbe je odvenela, minila in postala nepotrebna, a nova se ni ustvarila. Svoboda posameznika (individualizem — to je bilo najvišje in nedotakljivo načelo kapitalistiške družbe, katero je ustvarilo novo meščanstvo in napredek. Ta svoboda posameznika pa je prešla tudi na premoženje, kapitalistiške družbe, katero je ustvarilo novo meščanstvo in napredek. Ta svoboda posameznika pa je prešla tudi na premoženje, kapital, ki je izvajal umevno, da je moč svobodno. Delavec, rojen v dobi, ki vse proizvaja s stroji, lahko sklepa po polno svobodno svoje delavske pogodbe. Pa tudi podjetnik ima to svobodo. Razloček med obema je le ta, da je revščina delaven to svobodo jemala in ga napravljala za meznega roba, med tem ko je kapitalist s pomočjo svojega premoženja izrabljal to obično svobodo zase. Svoboda ljudi je prešla na kapital in človek je služil kapitalu, strojem, denarju.

Vse to so novi mezniki, robje čutili že davno — takoj ob nove svobode prepovedo. V državnih osnovnih zakonih so jim bile v celoti pripoznane ravno take pravice, kakor podjetnik. Vkljub temu so trpeli pomanjkanje in država jim je bila mačeha. Proletariat je takoj ob porodu čutil to zapostavljenost. Prišel se je združevati. Zakaj, to mu ni bilo jasno. Vedel je le, da posameznik ne doseže ničesar, da pa vsi skupaj niso več prašek, s katerim se igra veter po beli cesti.

Tako se je pričel boj proti liberalnemu individualizmu, ki je bil obnem obilje človeka proti kapitalu za premoč. To je bil socializem iz njegovi pripadniki socialisti.

Ali s tem, da so delavci, proizvajalci vseh dober, ki niso imeli ničesar svojega, videli, kako jih družba prezira, peha v bedo in temo, s tem, da so izprevideli tudi potrebo krepke združevanja, še niso poznali svoje naloge. Vsi so hoteli družbo preustrojiti, preurediti in obstoječi družabni red odstraniti. Tako so postali revolucije. Pot socializma je bila s tem nekako medlo očrtana: revolucija.

Obubožani francoski grof St. Simon je bil prvi, ki se je pojavil in hotel predrugačiti družbo. Uvidel je, da kapitalistična družba, sloveča ne neomejenem individualizmu, ne more biti stalna in njegovo novo krščanstvo je ogrevalo proletariata. Videl je, kako uče državne cerkve drugače, kakor pa delajo, in je izvajal iz tega, da mora socializem očistiti krščanstvo. Za njim so prišli utopisti Tomaž Novoga žanra.

Pojem o socializmu je bil še ve-

Omenjeni Bauer si ga je izbral svojim pomočnikom v boju za svobodo. Marks je postal časnikar in pisatelj.

S 24 leti je Marks že urejeval "Rheinische Zeitung", najplivnejši list na Nemskem, ki je od 1. januarja 1842. leta izhajal vsak dan. Ta list je zastopal koristi mlade buržoazije, ki je bila za tedanje razmere precej radikalna. List se je moral težko boriti za svoj obstanek, posebno ker ga je preganjal vlada na vse možne načine. Pruski kralj je gojil osebno sovraštvo do tega lista, in zato si lahko mislimo, kako je bilo mlademu Marksu, ki je razpravljal o vsaki stvari resno, temeljito in se ni, kakor je sam rekel, zadovoljil z glaci-frazami. V teh hudih bojih se je pokazal Marks spretnega urednika; ta posel ga je privedel, da se je pričel baviti tudi z narodnim gospodarstvom in s socializmom. O komunizmu še ni bil jasen; pri neki priliki se je izrazil celo proti njemu. Takrat Marks se kar ni bil prepričan, ki ga je pozneje tako spretno zagovarjal in utemeljeval.

Boj vlade proti listu pa je trajal dalje. Marksa so preganjali, kjerkoli so mogli, in končno so delničarji lista zahtevali, da zmerne pise. Marks tej zahtevi ni ugodil in je izjavil, da raje odstopi. Leta 1843. je kočno odstopil in list je že v dveh mesecih prenehal izhajati.

Sit prepričan in javnega delovanja je čutil potrebo tihih znanstvenih raziskavanj, ki ga naj privedo do resnice, katero je tolikanj ljubil, hotel se je znanstveno popolniti.

Nemški pisatelj Arnold Ruge, ki je izdal "Deutsche Jahrbücher", ga je povabil k sodelovanju. Sklenil se je, preseliti uredništvo v Pariz, kjer je potem izšel edini zvezek pod naslovom "Deutsch-französische Jahrbücher". List ni prosperal, ker so mu Francozi odrekli pomoč, dasi so prej pritrtili podjetju, in ga je bilo pri tedanjih razmerah tudi težko spravljati na Nemske.

Preden je šel Marks v Pariz, se je poročil s svojo nevesto, s katero sta takoj prvi teden okusila zlo pomanjkanja in bede. V Parizu se je seznanil z glasovitim nemškim lirikom Henrikom Heinejem in drugim nemškimi begunci. Heine ga je seznanil z ljudmi, ki so sodelovali pri listu "Vorwaerts", za katerega je tudi Marks napisal nekaj sestavkov.

Leta 1845. je bil prognan Marks po vplivu pruske vlade iz Pariza. Šel je v Belgijo, v Bruselj, a tudi sem je segala moč in sovraštvo reakcijskih nemških vlad. V Bruslju, v tem velikem industrijskem mestu, je Marks šel po velikem trudu dobiti stanovanje in moral plačati stanarino za celo leto naprej, plačati je to moral prognanec, ki je hitel iz dežele v deželo, iz mesta v mesto! Slučajno mu je iz te zadrege pomagal prijatelj Engels, s katerim se je seznanil že v uredništvu "Rheinische Zeitung". Marksa si sploh brez Engelsa ni moglo predstavljati, in pa obratno. Leta 1845. je izšla tudi prilično maloznamna knjiga "Sveta družina", ki sta jo napisala Marks in Engels. V Bruslju je preživljal Marks sebe in družino s pisateljevanjem. V tem prognanstvu je napisal tudi svojo kritiko Proudhonovega naziranja "Reviščina modernost". V tej knjigi je Marks jasno razložil svoj ekonomični nauk (nauk o narodnem gospodarstvu) na podlagi materialističnega svetovnega neziranja. To delo je obudilo občno pozornost strokovnjakov. Marks je v tej knjigi odločno obranil s socialističnimi utopisti ter je jasno očrtal naloge proletarskega razreda, katerega končni cilj je, postaviti na mesto meščanske družbe asociacijo (zadrugištvu), ki izključuje razrede in njihovo nasprotje. Tolično časa, dokler bo vsaka družabna izprememba morala biti politična revolucija, se bo zadnja beseda socialne vede vedno glasila: "Boj ali smrt; krvava vojna ali nič. Tako je vprašanje stavljeno neizprošno, ki je jo nehoti zapisal George Sand.

Kakor vidimo, je stal Marks tu že na proletarsko-revolucijskih tleh in je z gotovim glasom fine-

ga opazovalca in znanstvenika govoril o potrebi, moči in cilju razrednega proletarskega boja.

Marks je bolj in bolj razvijal svojo delavnost leta 1846, ga je pozvala organizacija nemških komunistov "Zveze pravičnih", da se pridruži tej organizaciji, in leta 1847. je on razložil organizacijo (razglas), v kateri je navedla terjatve in nazore komunistov in katero sta spisala Marks in Engels.

Ta proklamacija je bila — komunistični manifest — prvotni evangelijski današnjega razredno-zavodnega proletariata.

S tem delom je potisnil Marks proletariatu v roke orožje, ki nikdar ne zarjavi! Utopistični socializem je prišel v življenje in pokazal pot proletariatu iz sužnosti. Porodil se je dan.

Ko so leta 1848. v Bruslju prihajala prva poročila o revoluciji v Parizu, je zavrelo tudi v Belgiji. In v Bruslju so se po ulicah razlegali navdušeni klici: "Vive la republique!" (Živeja republika!) Toda vojaštvo je zavrlo vsak upor in poleg tega je belgijska vlada nadzirala tuje pribejence, katerih je bilo mnogo v Bruslju in po drugih belgijskih mestih. Vlada je tudi opazila, da je Karl Marks duša nemških prognancev v Bruslju. In zato se ni čuditi, da so nekoga jutro prišli stražniki v Marksovo stanovanje in ga, ko se je pri žen in otrocih poslovil, odvedli s seboj. Tako nenadoma osamljena žena njegova tudi ni hotela ostati sama z otroci v tujem mestu, in zato je zahtevala, če isti dan, in zato je peljejo k možu; zaprli so jo, toda zaprli so jo med — vlačuge, kjer je morala prebiti hrabra žena vso noč. No, Marksa so kmalu izpustili priročno mu, da se izseli. Zopet je prišel v Pariz, kjer se je po naglem koncu, da, uprav smešnem koncu kraljevske meščanskega kralja Louis Philippe, osnovala časna republikanska vlada.

V tem se je svobodomislec po vsej zapadni in srednji Evropi nenavadno razvil in jako hitro razširil ogenj revolucije. Metternich je padel, Berlin, Dunaj in malone vsa važna mesta skoraj tja do mrzle Skandinavije so se uprla. Ogrji in Italijani so napovedali vojne Avstriji in njeni zastareli upravniki in politiki; tudi po nemških državah je takrat zavrelo. V tem ognju je Marks hitel demov v Köln, kjer je postal urednik velike demokratskega lista "Neue Rheinische Zeitung". Čini Marksa in drugov leta 1848. so bili že več kot človeški. Dvakrat je bil Marks obtožen hujskanja k uporu, a bil obakrat oproščen. Poleti 1849 je končno pruska vlada izgnala Marksa kot "tujca". Šel je zopet v Francijo; ker mu je pa meščanska vlada hotela delati ovire radi naselitve, so je preselil stalno v vzorno deželo industrije, Anglijo. Tam je Marks tudi izvršil svoje delo kot voditelj svetovnega socializma.

Samo v Angliji, posebno v Londonu, je mogel dovršiti svoje knjige "Kapital", ker je imel takorek pred seboj tako razvit kapitalizem, kakor ga še ni bilo nikdar nikjer. Poleg tega mu je prav dobro služil britski muzej s svojimi bogatimi zakladi. V muzeju je delal podnevi in ponoči, ob luči je pa sestavljal svoje spise.

V Londonu je napisal Marks celo vrsto člankov zgodovinske vrednosti, potem "18. Brumaire des Louis Napoleon" in pozneje od Engelsa izdano knjigo "Razredni boji na Francoskem". Poleg tega je sodeloval pri ameriškem listu "Daily Tribune" ter pisal za delavske takozvane kartistične liste na Angleskem.

Leta 1859. je izšla Marksova knjiga "H kritiki politične ekonomije". Založnika mu je preskrbel Lassalle. Marksu je bil namreč nemški knjižni trg zaprt, ter je moral svojo prejšnjo knjigo "Razkritja o komunističnem procesu" izdati v Severni Ameriki.

Marks s svojim novim spisom nikakor ni bil zadovoljen. Ni mu bil dovolj jasen.

Prišel je delo iznova. Skrbno je nabiral podatke iz življenja. — Analiziral je kapitalizem in vse kar je z njim v zvezi — valovanje kapitala, nakopičevanje kapitala, razjasnil je bistvo mezne, izvor kapitalističnega dobička, logični razvoj kapitalistične družbe itd. Delo

je raslo in naraslo za toliko, da ga Marks sam ni več mogel dovršiti. Iz te snovi je nastalo monumentalno delo "Kapital, kritična politična ekonomija." Prva dva zvezka, ki sta izšla leta 1867., je Marks še sam dovršil, tretjega do malega, a izdal ga je Engels leta 1885., četrti je ostal nedovršen in ga baš sedaj urejuje zvesta roka K. Kautskega.

Okoli leta 1870. je krepki in neutrudni Marks pričel bolehati. — Kdor je delaven in bi rad delal, pa radi boleznimi ne more delati, ta več, kolikor je Marks pretrpel. Imel je še toliko povedati, toliko izvršiti, a ni mogel. Vedno huje mu je prihajalo. Med tem mu je konec leta 1881 umrla žena, ki ga je razumela kot nobena druga, in že preje so mu pomrli nekateri otroci, med njimi njegov sin, za katerim je neizprošno žaloval. Dne 14. marca 1883 pa je tudi sam zaspal: čisto mirno in lahko je izdihnil. Nagrobnico je govoril v angleškem jeziku prijatelj Frederik Engels. Ta je rekel: Kar je bojujoči se evropski in ameriški proletariati, kar je historična znanost izgubila s tem možem, to se ne dá primerjati...

Ta nepopolna slika Marksovega življenja bi bila še nepopolnejša, če ne bi vsaj v kratkih obrisih podali slike o nastanju in propadu takozvane "Internacionale" — mednarodne organizacije vsega proletariata. Ta organizacija je bila najbolj drzni revolucijski poskus, kar jih pomeni novejša povestnica. In duša, sila vsemu temu gibanju pred katerim je zatrepeta stara Evropa, je bil Marks. Pol Marksa tiči v Internacionali. Vse knjige, objave, lekatke, ki jih je izdala "Internacionala", so Marksova dela.

Naj sledi zelo kratak obris te organizacije!

Ob londonski svetovni razstavi

se je sešlo v Londonu nekaj francoskih, angleških in nemških socialistov. Posvetovali so se o mednarodni organizaciji proletariata. — Zveza nemških komunistov v Londonu se je preselovala v Marksovo duha. Na čelu vsega gibanja sta bila kot s početka Marks in Engels. Dne 24. sept. 1864 se je vršil v Londonu v St. Martins Hall prvi shod, ki se je pečal z ustanovitvijo mednarodne proletarske organizacije, ki se je ustvarila v podobi "Internacionale", mednarodne delavske zveze. Temu shodu je predsedoval profesor Beesly, duševni voditelj pa je bil Marks. Sestavil se je odbor, katerega so nazvali generalni svet. Nemčijo je v generalnem svetu zastopal Marks. Zaklad Internacionale je znašal tedaj — 3 funte Sterlingov. Organizacija je napredovala le počasi.

Leta 1867 pa je začela rasti moč "Internacionale". Čela vrsta listov ji je služila po vseh deželah skoraj v vseh kulturnih jeziki. — Značilen za Internacionale je njen drugi kongres v Lausanne od 2. do 8. septembra 1867. Iz računov, ki jih je položil generalni svet kongresu, je bilo razvidno, da je isti izdal samo v Ameriki 1,500,000 frankov v pomoč stavkojučim delavcem. Že na tem kongresu je stopila v ospredje Marksova taktika, kakršna se še danes zreali v socialno demokratskih strankah Internacionale je bila sicer revolucijska organizacija, ki pa nikakor ni hotela delovati tajno, temveč javno (iz oči v oči.) Naslednje leto se je vršil kongres Internacionale v Bruslju v Théâtre du Cirque. Že tedaj se je bilo bati vojne med Nemčijo in Francijo, ki je izbruhnila dve leti pozneje. Delavci obeh teh narodov so na tem kongresu protestirali proti vojni; govorili so tudi o tem, kako bi se dala preprečiti, pa za to še niso imeli moči. Proti tej mednarodni organizaciji proletariata je nastopila buržoazija, hotela jo uničiti; a ker ni imela pravega poviča, ga je izrte izvila; ravnala je z Internacionalo kot tajno prekucniško družbo. Prav je imel torej njen član Bastin, ki je v majskem procesu 1. 1870. rekel predsedniku sooddišča: Obtožen sem, da sem član tajne družbe. To izrečno — tajnim! Član sem sicer Internacionale, toda ona ni nikakaj tajna družba.

Slabe gospodarske razmere so silile modernega meznega delavca

te dni zavedni proletarci širom celega sveta.

dno megljen in nejasen; imel ni bistvenih tal, temveč vse je bilo sanjavo. V utopiji pa je bil socializem vedno pretiran komunizem. Njegov cilj je bila družba, v kateri vsi ljudje delajo za enega in eden za vse. Nastalo je vse polno načrtov, kako naj se preosnuje človeška družba, Vstal je Fourier, Cabet in cela vrsta drugih, ki so pripovedovali o potrebi nove družbe in jo slikali v živih barvah. Ali če je prišel preprosti človek, ki je hotel te sanje prenesti v pravo življenje, se je vse razpršilo v nič.

Socializem je bil utopija; tedaj ni se zreali v tisočih nejasnih slikah.

Na realna tla družbe je stopil socializem, ko se je hotel praktično zboljšati stanje tlačnega brezpravnega podložnika mezne, delavske. Na Francoskem se je pojavil Blanc, ki je zahteval pravico do dela, na Angleskem Owen, ki je uravno povzdigoval delavce, in zahteval, da se neugotoma uvede komunizem. Na Nemskem je Lassalle razvil brezprimerno agitacijo za proizvajalca zadrage, katere naj podpira državo kar najzadrajneje. Socializem — kakor vidimo — se ni bil jasen v nazorih, ki so mnogokrat izključevali drug drugega.

Proletariat je živo čutil potrebo korenite izpremembe družbenega sestava. Begal je semtertje in sanjal o dobrih, o krasnih časih; v mislih se je povzpelo visoko, a v resnici je stal jako globoko. Sovražil je neizprošno, kar živi ugodne in boljše, pripravljeno je bil vedno nastopiti z rdečo zastavo v roki pot na barikade; bal se ni ne smrti, ne ječe.

Tak je bil proletariata, preden se je rodil 5. maja v na pol francoskem mestu Trierju odvteniku Marksu sinu Karel, ki je postal za proletariata drugi Mesija.

Naj sledi nekaj poglavitnih črt iz Marksovega življenja, ki je le bogato ne delu. Delo in velik genij sta ustvarila Marksa. Mladi Karel je napredoval v solah čudovito, tako da je bil vedno prvi. Nje govni sočenei so ga spoštovali in se ball njegovega smesnja. — Gimnazij je dovršil istotako s povojlijim vspehom in se je jeseni leta 1835. napotil po očetovom navodilu na vseučilišče v Bonn na Nemskem študirat pravo. Sedemnajstletni deček je postal slušatelj prava na vseučilišču. K temu je seveda pripomogel tudi njegov vsestransko izobraženi oče in družina tajnega vladnega svetnika Westphalna, s katero je mnogo občeval. V Bonn pa mladi Marks ni našel zaželjenega duševnega življenja, po čemer je tolikanj hrepenel. Daševno središče Nemecev je takrat bil Berlin. Zato je ostavil črez eno leto Bonn in se podal v Berlin, kjer je nadaljeval svoje študije. Še preden pa se je bil preselil iz Bonn, se je zaročil s svojo poznejšo zvesto ženo Jenny pl. Westphalen, ki mu je ostala vse življenje zvesta družica. Že v teh mladih letih je kazal Marks, da se ne boji nobenega dela, nobenega truda. Da doseže cilj, ki mu ga je dal oče, si je skušal posebno pridobiti vsestranskega znanja.

V Berlinu je na njega najbolj vplival svobodomislec Bruno Bauer, zasebni predavatelj na tamosnjem vseučilišču. Občeval je z njim, je prišel do prepričanja, da bo zanj najbolje, če postane profesor na kaki nemški vseučiliški stolici.

Tedaj je vladal v Nemčiji in posebno na Pruskem težki predmarčni duh, duh verig in teme, ki ga je razirjal gori do Rena minister Metternich, avstrijski kancelar. Jasno je torej, da Bauer vsled svojih naprednih misli ni bil priljubljen pri pruski vladi; bil je premeščen v Bonn in končno celo odstavljen.

Med tem je Marks storil prvi korak do profesure. Dne 28. aprila 1841. leta je bil namreč imenovan doktorjem, toda profesor ni hotel več postati, ker je izpoznal ozko srčnost nemških vlad.

je v stavke in te stavke je krepko podpirala Internacionala gnotno in moralno. V teh malih bojih se je zrealil novi način boja med kapitalisti in proletariatom. Marks je to jasno videl in zgodovina mu je dala prav, ko je pisal v Inavignalni adresi generalnega sveta: "Deseturni delavnik ni bil le praktički vspeh, temveč tudi zmaga principa.

Kongres Internacionale 1. 1869. v Bazu se je vršil v najlepšem redu. Udeležnike kongresa je pozdravil višji državni pravdnik Bouehin, ki je bil obnem predsednik sekcije Internacionale v Bazu. Ta kongres se je tudi izrekel proti zasebni posesti zemlje.

Družbeno časopisje je hitro naraslo. V Združenih državah severne Amerike je pristopilo k Internacionali 800,000 delavcev, ki so se nazivali "Unionisti" tako da je štela ta organizacija kmalo milijone članov.

Na bazelskem zboru se prvokrat pojavil ruski revolucijejce Bakunin, nekdanji ruski častnik. Ta glasoviti vodja evropskega anarhizma je bil pozneje mnogo kriv propadu Internacionale. Z njegovim prihodom se je pričel v organizaciji ljut boj med Marksovim historično znanstvenim socializmom in socializmom sile in fanatizma, ki ga je širil, posebno v romanskih deželah Bakunin.

Leta 1872 je zborovala Internacionala v Haagu. Tu se je pričel odločil boj med marksisti in bakuninci ali med federalisti in avtonomisti, ki so zametavali centralističen značaj organizacije.

Delegat Guillaume se je posebno silno zaganjal v Marksa samega, rekši, da je preabsolutičen. Generalnem svetu, v katerem Marks je odločilec, se je odrekala vrhovna oblast. Bakunin se je z vsomočjo upri "nemškemu židu" kakor je imenoval Marksa.

Tako je pričela nazadovati ta organizacija, in vzrok temu je bilo neenotno naziranje gibanja. Ta, nazadovani, proces je kaj hitro rasel. Vsaka organizacija je delovala po svoje. Da se zahranj propad skupne organizacije, se je sklical leta 1873. splošen kongres v Genevi. Tam pa so se sešli ob istem času tudi avtonomisti ali anarhisti. Tako sta zborovala dva kongresa Internacionale hkratu. Eecarius, prejšnji prijatelj Marksov, kateremu se je imel tudi zahvaliti za svoje znanje, je zapustil Marksovo organizacijo in prestopil k avtonomistom. Na shodu avtonomistov je rekel: Nekdanje Internacionale, ki se je osnovala 28. septembra leta 1864 v St. Martins Hall, in katera je stala na kongresu v Genevi leta 1866, na svjem vrhuncu, ni več. Ta, ki je sedaj smujemo, je povsem drugačna. Marksa tedaj ni bilo v Genevi, a brez njega je morala Internacionala propasti. On edini je v njej politično mislil. On je bil duševni in praktični voditelj vsega Internacionale je padla vsled prenapetosti Bakunincev in Proudhonistov. Ti so uprizorili posebno v Italiji in Španiji anarhistično gibanje. Nasledki njih delovanja so bili: vstaje, klanja, glasovita "črna roka" in prigon vsega svobodomiselnega.

Od leta 1873 ni bilo nobenega shoda več. Generalni svet, ki se je preselil iz Londona v Novi York, se je razšel. Ustanovile pa so se po posamznih deželah samostojne delavske stranke, po Lassalleju imenovane socialdemokratske. Od časa do časa pa se vrše mednarodni socialistički kongresi.

Neki črnce po imenu Mann Cooper bil je pretečen teden v Kansas City, Kansas, obsojen v triletno ječo, ker je ukradel tri piščeta ko je bil lačen. Santa Fe železnica je nedavno kupila devet milijonov železniških pragov (ties), kateri so bili ukradeni iz ljudskih gozdov. Železnico so tožili, toda še danes ni bilo slišati o kaki osodbi železniških magnatov, ki so z lesom ukradli 400,000 ljudskega imetja. Take so postavbe pod vlado plutokracije. Ampak vi delavski sožnji morate imeti respekt do postav! Kako se pač smejejo bogatini, ko jim je tako lahko varati ljudstvo s postavami, do katerih sami nič ne držijo.

Socializem je ključ do novega sveta in do novega življenja.

Delavstvo proizvaja vse bogastvo; bogastvo torej pripada delavstvu.

Kdor je za kapitalizem, ta je tudi za anarhijo, kajti zadnje je posledica prvega.

Proletarci agitirajte za "Proletarce"! Skrbite, da prodre to naše delavsko glasilo v hišo slehernege slovenskega delavca.

Čast nam je predstaviti vam nekak brezposelnih "siramakov": Rockefeller, Morgan, Harriman, Armour, Vanderbilt, nadškof Quigley, Hary K. Taw, Hary Oochard itd. itd. itd. itd. itd.

Organiziranje delavcev v socialistične klube je danes najvažnejša potreba. Vsaka, tudi najmanjša delavska nasebina mora biti organizirana. Voljni bovs biti in delavci moramo zavstavi vse moči, ako hočemo doseči zaželjen uspeh.

Naša republika ima administracijo iz samih businessmenov in šetarjev. Veliki businessmeni "ronajo" country v svoje koristi. Kaj imajo delavci od teadministracije? Nič! Imajo to, kar so iskali — batinje. Delavstvo, ki ima velikansko večino v republikih, bi moralo po vsej pravici imeti svojo, delavsko administracijo. Delavci bi morali vladati deželo v svoje koristi, kakor to zdaj delajo businessmeni.

That's all.

Panika, kriza, brezposelnost! atentati, "anarhija" — vse se kričeno meša. Zatorej pa ni čuda če so v tej zmešnjavi pravični (!) sodniki popolnoma pozabili na — Oriharda. Da, kje je Orihard! Kaj je učen faktor...? Kje so vsi tisti večji anarhist kot je Harry Orchard, ta vredni bratec Goodinga, McParlanda in drugih zatiraleev delavstva na zapadu! Ali bodo tudi njega "deportirali"? Najbrž — iz ječe v prosti svet.

Neki statistik je izračunal, da v bogataškem razredu od tisoč oseb doživijo 343 starost 60 let. V srednjem razredu (trgovci, obrtniki itd.) doseže to starost 175 oseb na vsak tisoč in v delavskem razredu 156 oseb. Ta statistika je najlepši dokaz, da mora delavec umreti v najboljših letih zato, da leni kapitalist živi dalj časa. Kapitalisti podaljšajo svoje življenje stem, da prikrajšajo življenje delavcev. Pa naj še kdo reče, da kapitalizem ne more proletarskega ljudstva na vse načine.

Dnevno časopisje poroča, da je hči milijonarja Pierponta Morgana, potrošila to sezono \$2,000,000 za gledališče. In to tudi v času, ko se na tisoče žen, deklet in otrok zvija gladu po velikih ameriških mestih. Kdo je dal geč. Morgan dva milijona dolarjev samo za gledališče? Ali jih je sama zaslužila? Kaj še! dali so ji to svoto ameriški delavci in delavke, ktera jim je bila pritrzana na njih zaslužku. Uboge žene in dekleta, ki delajo v tvornicah za borna plačico, so celo sezono plačevale Morganovi hčeri ložo v gledališču, da se je zamogla tam gizardo šopiriti. Tako živi milijonarjeva kći in takoj živi v delavke pod blaženim kapitalizmom.

DENARJE V STARO DOMOVINO

POŠILJAMO:

za \$ 10.00	.....	30 kron
za \$ 20.00	.....	100 kron
za \$ 30.00	.....	150 kron
za \$ 40.00	.....	200 kron
za \$ 50.00	.....	250 kron
za \$ 60.00	.....	300 kron
za \$ 70.00	.....	350 kron
za \$ 80.00	.....	400 kron
za \$ 90.00	.....	450 kron
za \$ 100.00	.....	500 kron

Priloge je vtiča pri teh evroch. Dema so nakazane svote popolnoma izplačajo brez vinarja odbitka.

Nale denarje pošiljate izplačujoče kr. postki kreditni uređ v 11. do 12. dne.

Denarje nam pošiljate najprej do 25.10. v gotovini v priporočeni ali registriranem pismu, večje anake pa po Draft, Post Money Order ali pa New York Bank Draft.

Frank Sakser Co.

109 Greenwich St., New York

6104 St. Clair Ave., N. E. Cleveland, Ohio

* T) velezanimivo razpravo o Marksu in njegovih delih je priobčil Pavel Mihalek v "Naših Zapiskih". Minulo leto je je ponatisnil "Proletarce", ko je bil še mesečnik. Ker je pa "Proletarce" letos veliko boljše razširjen, kakor je bil kedaj poprej, ponatisnjemo to razpravo še enkrat, prvič z namenom, da bode našla veliko več čitateljev kot je prvič in drugič najsluži kot spomin na Karl Marksa povodom petindvajsetletnice njegove smrti, ktere spletin obhajajo

PROLETAREC LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA. IZHAJA VSAKI TOREK.

PROLETARIAN Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

AMERIŠKI KAPITALIZEM IN EVROPEJSKO PLEMSTVO.

V kapitalistični družbi je vse na prodaj, tudi ljubezen. Pri tem ne mislimo na tiste nesrečnice, katere so vsled današnjih slabih razmer postale prostitutke, ki se morajo dan za dnem prodajati možkim za dolar.

Današnji čas ne pozna romantične, Neobzirni konkurenčni boj na vseh poljih, divji lov za profitom, eta vdušila skoro popolnoma finejše čute v ogromni množici ljudstva. Prava ljubezen, sladki duševno soglasje dveh harmoničnih bitij se dandanes le še malokje vpoštevata pri sklepanju zakona.

Zena se danes omoži, da je preskrbljena, da ima svoj dom. Mož se oženi, da zamenja neredno samsko življenje z rednim. S tem se nikakor ne trdim, da se dandanes ne sklepajo zakoni tudi iz ljubezni. Taki zakoni se dandanes večinoma sklepajo le v delavskih krogih. Le delavski sloji poznajo še zakone iz ljubezni.

Jako značilno za današnje človeško družbo je takozvana pametna ženitev, ki ni nič drugega kot kontrakt dveh strank za celo življenje, navadna kupčija, pri kateri vsaka stranka pazi, da varuje svoj interes.

Posebno takozvani boljši krogi so potisnili zakon na nivo kupčijske transakcije. V krogih, v katerih se misli, da se za denar lahko kupi dostojanstvo, čast, odlikovanje na svetu ni stvari, ki bi se ne dobila za denar.

Možje iz teh krogov si kupijo za denar najlepše ženske — igralke, pevke, večšini tudi delavke. Tudi ženske iz teh krogov si kupijo svoje voze. Seve se ženske ne ozirajo toliko na možko lepoto, na duševno plemenitost in izobrazbo. Tudi bogatstva ne jemljejo v poštev, ker so same neizmerno bogate.

Kakšnega moža naj omožijo? Le takega, ki jim nekaj nudi, kar še nimajo. To edino je pa — plemsko ime. Te naše bogatkinje v republiki so ravnotako servilne, kot zadnji lakaj v kakšni monarhistični državi. Za te žene je edina nesreča, da žive v republiki, ki ne pozna dolgih, dednih plemških imen. Ako se naše bogatkinje omožejo z Američanom, potem so žene navadnega državljana. Ako tudi bogata Američanka omoži predsednika Zdr. drž., tedaj ta slava traja le štiri leta, kar je za slavohlepne bogatkinje premalo.

Vsled tega si kupi milijonarka v kakšni evropski monarhistični državi plemišča dolgega imena. In kakšni možje so ti potomci starih plemških rodbin? Ime je vse, kar ameriška milijonarska zahteva — je pa tudi edino, kar tak plemič ima. Značaj, duševne zmožnosti, katerisikoli vrste, človeško dostojanstvo so takim plemičem, ki so na prodaj, popolnoma tuje stvari. Vsled tega so takim plemičem ameriške milijonarke zadnja bilka, za katero zagrabijo, da jim ni treba delati, ker so taki plemiči navadno revni kot erkvena miš. Taka kupčija se izvede v zadovoljstvo obeh. Plemič dobi milijone, milijonarka pa plemsko ime in oba kažeta potem svoje pridobitve javno in bahato.

ropejskim plemiči z mednarodnim zakonskim škandalom. Ločena žena se vrne revnejša na milijonih, toda bogatejša na skušnjah v Ameriko.

Vendar pa te skušnje kar nič ne vplivajo na ameriške milijonarke, ker se taki zakoni vedno bolj množijo. Pa ni čudo! Bogati Američani kot Astor pravijo, da "gentleman" ne more živeti v Ameriki, ker se ga premalo spoštuje. Posli so jim premalo servilni in pokorni. Radi tega se naseljujejo bogati Američani v večjih evropskih mestih, ker že danes tvorijo večje kolonije. Pogorelem evropskemu plemiču danes ni treba več hoditi na nevestin lov v Ameriko, ker jo lahko vjame že v Evropi.

Američani stare korenine so nasprotniki zakona med evropskimi plemiči in bogatimi Američankami. O tem je govoril tudi neki poslanec v kongresu. Seve, zastoni! To "vprašanje se bo rešilo samo, ko v Ameriki ne bo več milijonarjev.

DELO NASPROTNIKOV. Atentat na načelnika čehiške policije, George M. Shippy-ja, je provzročil silno rabuko v taboru ameriške buržoazije. Središče te rabuke je naravno v Chicagu. Kapitalistično časopisje, katero z največjo slastjo preži na vsak umor, ki je posledica današnjega nepravičnega družbenega sistema.

In kaj se je vendar zgodilo? Neka fanatična šema, žid Averbueh, je poskušal umoriti prej imenovanega načelnika policije, Shippy-ja. Iz kakšnih razlogov je ta fanatik hotel izvršiti ta čin, to nam še ni do kraja jasno. Eni pravijo in pišejo, da je hotel umoriti moža na povelje anarhistične organizacije v Chicagu; drugi zopet trdijo, da je bil žid versko blazen, sploh človek z bolnimi moždani, ki ne ve kaj dela. Naj bo že tako ali tako, mi vemo le toliko, da je Averbueh napadel Shippy-ja in da je zadnji prvemu takoj zapetal usta za vselej s tem, da ga je ustrelil. In to je tudi dovolj, da lahko rečemo, da je ta atentat največja neumnost, kar jih je mogel storiti en fanatični človek v Chicagu in drugod.

To je kar je dalo povod rmenemu časopisju, da je zagnalo — naravno po volji tukajšnjih kapitalističnih mogotcev — tak trušč in vrišč med svet.

Ampak to še ni vse. Ta slučaj je dal kapitalizem in njih lakajem tudi priložnost, da sedaj izlivajo svoj strup na — socialiste. Lokalna vlada v Chicagu napoveduje potom svojega trobila, dnevnega časopisja, vojno poleg anarhistov tudi proti socializem, ki so sami najhujši nasprotniki anarhije in anarhistov.

Ni nam treba tu še posebej dokazovati, da socialisti so proti vsakemu umoru. Socialisti so bili od nekdaj za organizacijo in bratsko zvezo vseh ljudi in že ta princip sam protestuje proti človeškim moritvam, bodisi v posebnih slučajih ali pa v bitkah na bojnem polju, kakor tudi proti vsaki smrtni kazni. Če smo socialisti proti vojni in proti vsaki moritvi na drobno in debelo ali naj potem odobravamo fanatične politične umore, ki ne prinašajo drugega, kakor triumf buržoazije na moriščih? Nikakor ne! Kdor to odobrava, ta ne more biti socialist. Proletariat bode v organizaciji, z volinim glasom in drugimi sredstvi dosegel svoje pravice.

Anarhija je plod kapitalizma. Oba hlebita po krvi. Tiranski sistem, kakoršen je v najhujih reformah od pantiveka do danes, proizvaja morihe vsake vrste. Starodavni absolutistični imperalizem in barbarizem sta rodila vojno in človeško klanje na debelo, a neobodni kapitalizem in buržoazija sta rodila industrijalno klanje delavcev, nihilizem, anarhijo in druge podobne bolne izraskke bolnega sistema. Mi dobro poznamo izrek: ako se nasilno boriš, boš poginil nasilno. In to delata kapitalizem in njegov sinček anarhizem.

Kedaj bode konec morijam in nasilju? Kadar pade kapitalizem. S padcem kapitalizma, s padcem moralnega sistema bode padla tudi anarhija in vse zlo, ki izvira iz teh dveh sil. In za tem stremimo mi socialisti. Socializem šele zamore ustvariti mir in pravo bratsko ljubezen med vsemi narodi in ljudmi v človeški družbi.

Proč torej s kapitalizmom in anarhijo!

DOPISI

Cleveland, O., 29. feb. — Cenjeni sodrug urednik! Čudno mi se zdi, da ravno iz Clevelanda prinašate tako malo novic, dasiravno je tu ena največjih slovenskih naselbin v Združenih državah. Kot socialist si torej štejem v dolžnost, da vam nekaj poročam iz naše nasebine, da ne bom spal kot spijo tisti, ki vam bi lahko poročali marsikaj zanimivega v korist slovenskemu delavstvu v Ameriki.

Razne in čudne vrste ljudi imamo v Clevelandu. Oparovati te ljudi je izreden užitek onemu, kateri ima dober želodec. Veliki so na — domišljiji, plodoviti na blamažah in škandalih, dobri za kletanje in prepire, veliki športni in politiki, a nezmožni za vsako koristno delo. Ali čem navesti kako stranko teh ljudi? Nemogoče! Kajti strank — namreč slovenskih — imamo toliko, kolikor je slovenskih hiš v Clevelandu. In vsak dan drugo harvo imajo te stranke. Kratko rečeno: vse te stranke niso vredne gniljega jajca.

Večina clevelandskih rojakov se hira na stari bolezn: pobožnjaštvo. Držijo se vam kot 60letni devičniki v starem kraju, reveži, ki ne vejo zakaj so na svetu. Znanje osebe s patentom za poneumnevanje ljudstva so tem rojakom najvišji ideal; za nje grede tudi v smrt če je treba. Kljub temu, da so pa kronično pobožnjaški in poslušne ovice svojih strigavcev, eden drugemu le kažejo roge. Tako nezapu se vam spogledujejo, če jih opazujem od strani, kakor ljudje, ki imajo vedno kaj kosmatega na vesti. Usmiljenja vredna uboga raja! Strize se jih pa, da je veselje. Prav! Saj so si sami krivji! Zakaj si pa še vedno domišljujejo, da brez blagoslovljene vode ne more biti nobenega začetka in da so zato na svetu, da s svojim znojem redijo poneumnevalce.

Imamo tudi rojake, kateri se prištevajo socializem. — saj domišljujejo si, da so — a tudi leti si domišljujejo, da brez klerikalnega plašca se ne da storiti nič v korist delavstva. Zopet drugi radi bi-socialisti so neke najslabše vrste liberalci.

Ali ni to sramotno za slovenske delavce v Clevelandu? Ako čitamo naše delavsko časopisje, vidimo, kako se politično organizujejo slovenski delavci po mnogih naselbinah, ki so veliko manjše od clevelandskih. Strmeti moramo, kako lepo napreduje socializem med ameriški Slovenci. In v Clevelandu? Ali smo mi res tako za nič?

Slovenski delavci v Clevelandu, kje ste? Čemu spite? Čas je, da se tudi vi prebudite iz nezavednosti in se pridružite borilec svojega razreda, ki se bore za pravice blaženega proletarijata. Otrsete se nazadnjaštva ki vas tišči k tlom in vzgaja iz vas pokorne sužnje. Ali še niste spoznali, kje je resnica in kje farbarija? Ali vas niso vaše pijavke dovolj gudile v stari domovini, da se pustite guditi še tukaj in sicer tako mirno gutili? Beda, proti kateri ste se borili v stari domovini, vas je pogнала v tujino: pijavke, izkoriščevalci, kapitalisti, ki povzročajo beda po celem svetu, so vas pogudili iz ro-

Delavci

Denar ni zgubljen. Kupite "stock" Jugoslovenske Delavske Tiskovne Družbe in postanite lastniki edinega slovenskega delavskega tednika v Ameriki. Delnica stane \$10. Plača se lahko v dveh obrokih po \$5. Pišite za pojasnila. Jugoslovenska Delavska Tiskovna Družba 387 South Centre Avenue Chicago, Ill.

v roke se hujšim izkoriščevalcem kot so tam. Ali se res smatrate sužnjem? Nodue dežele v tujino, kjer ste padli čete li nič storiti v korist svojega razreda, v svojo lastno korist? Ako pa že sebe zamemarjate, kaj pa vaši otroci? Nam ni nič mar, kakšno prihodnost naj imajo vaši otroci? Ali naj bodo tudi vaši otroci sužnji, kak r ste vi?

Na delo torej na delo! Med nami se je ustanovil socialistični klub "Luč." Kje ste možaki? Ali se ne upate na dan? Ali se še vedno pustite sukati tistim strankam, ki hočejo imeti svoje pijavke? Na dan, sodrug! Na jugoslovska mesta! Pojdite med ljudstvo, med naše delavce, in učite jih socializma. Pripeljte jih v vrste razrednozavednih proletarev.

Ktera stranka je edino prava delavska stranka? Socialistična. Socialisti se borijo za pravice delavstva proti izkoriščujočemu kapitalizmu. Socialisti sami pa ne morejo izvajati delavčevih pravic, zato je treba, da je vsak delavec socialist in sicer delaven socialist, to je da v resnici dela tako kakor neki socializem. Boj proti izkoriščevalcem je težak; naš cilj se ne da uresničiti kar čez noč. Kapitalizem napenja vse svoje onemogle sile, da se ohrani na površju. Bridko občuti vsak delavec njegove udare. Današnja kriza nam o tem govori dosti.

Toda zavednost med delavci prodira vsak dan bolj. Socialistična stranka raste. Clevelandčani ne zadržujte! Ako ste prijatelji proletarijata, tedaj nastopite odločno, ne pa polovičarsko! Bodite z zavednimi delavci in oni hodejo z vami. Priporočajte, širite in podpirajte delavsko časopisje. Na dan tovariši, na dan!

Dovolj je za danes, drugič kaj več. Pozdrav vsem slovenskim proletarcem. Clevelandski socialist.

Cumberland, Wyo., 23. Feb. Cenjeno uredništvo!

Želim, da uvrstite ta dopis v naš najboljši delavski list "Proletarec". Tukajšnje delavske razmere se še vedno slabše. Delamo od dva do tri shte na teden. Brezposelnih delavcev je pa vsepolno, ki hodijo od rova do rova in iščejo dela, toda žal, brez uspeha. Zimo imamo lepo. Zdaj pa k našemu strankinemu delu. Zavedno slovenske delavce širom Amerike mora gotovo zanimati pojav, kako rapidno se organizujemo v socialistične klube. Tudi v naši samotni naselbini v Cumberlandu se zavedamo slovenski delavci svojega razreda — kar lahko služi v zgled marsikteri večji naselbini — in imamo svojo socialistično organizacijo. Mi korakamo naprej kljub vsemu — nasprstvu od strani naših klerikalnih zagrnencev. Da ti nasprotniki! Rojakom pri podporinih društviš so prepovedali vstopiti v socialistični klub in sicer z grožnjo, da dotični hodejo izključeni iz društva. Raztrobiti so tudi okrog, da kdor postane socialist, ta bode takoj ob delo in še za prli ga hodejo. Ko smo pa vprašali jednega klerikaleca, na kakšnem stališču stoji naša premogarska unija, priznal je nehotno, da stoji na socialističnem. Zakaj ste pa potem pri uijili? — smo ga vprašali in odgovoril je: "Zato ker moram biti, drugače bi ne bil —" Kaj si mislite o takem rojaku? Ali ni to efjaltsko! To so Iskarjeti, pinkertoni, ki bi z velikim veseljem radi prepričali našo politično organizacijo.

Vprašam vas, nasprotniki: ali res mislite, da vam bodo kapitalisti podarili tukajšnje rudnike za vaše hinavsko nasprotovanje proti delavskim organizacijam in proti nam ubogim delavcem? Ali vas ni sram pogledati odkritosrčnemu in poštenemu delavcu v oči? Ne mislite, da vi ustavite naše delo za socializem. Vi bodele osvabljeni v grob in se spremenili v prst, a socialistična zavednost bode rasla; vaši otroci bodejo socialisti in zanjeljivo bodejo kazali zavedni potomeci na grob, kjer bodejo ostanki vas — delavskih nasprotnikov. Dragi rojaki! Mi smo ravno tako iz mesa in krvi, kakor so naši mučitelji — kapitalisti. Nič drugega nismo, kakor ljudje. Zakaj bi bili torej vednozavestni kapitalisti? Zakaj bi nam prenasladieni vedno ukazovali in ni izstradani jih pa ubogali? Ali ne moremo sami nič misliti in storiti? Naši nasprotniki pravijo, da s poslušnostjo in radovoljnim trpljenjem se zaslužijo — nebeški raj (!) Seveda se zaslužijo; ampak ta "nebeški raj" ne posedujejo delavci pač pa kapitalisti. Kapitalisti imajo krasen "nebeški raj", kterega jim ustvarjamo mi delavci. Zato pa je tako! Kapitalisti hočejo imeti prava nebesa v življenju, zato odirajo in strahujejo nas delavce, da tem

udobneje in brezbržno uživajo svoje nebeško življenje. Delavce pa hodi od rova do rova, riskira svoje življenje, preliva znoj, in se muči kot nema živina, a kje so mu nebesa?! O njemu so zaprta, — kajti če bi on hotel v "nebeški raj", mora se kapitalist takoj "mufati" iz njega.

Nebeški raj je torej na tem svetu, dragi proletarci! Tukaj ga iščimo in našli ga bodeimo. Učimo se od kapitalistov, ki ne poznajo drugih nebes kakor zemeljskih. Če so pa v resnici kakšna nebesa tudi po smrti, potem si lahko tudi te pridobimo, saj živimo po človeško. — V delu in izobrazbi je naša rešitev. Izobražujmo se torej v razrednozavednem duhu. Širimo socialistično živito! Iz Chicage nam sveti luč spoznanja in resnice, in ta luč je naš "Proletarec". Naročite si ga saj ne stane več kot \$1.50 na leto. Organizirajte se v klube in množite armado zavednih delavcev — socialistov, ki se borijo za pravice in koristi delavskega razreda.

Pri koncu naj uenim, da slovenski socialistični klub šteje 6 v Cumberlandu, Wyo. iskreno čestita ženskemu klubu "Proletarka" v Chicagu na njegovoj ustanovitvi in želi zavednim sodruginjam obilo uspeha. Socialistični pozdrav vsem slovenskim proletarcem in socialističnim klubom v Ameriki! John Medved, tajnik.

Glencoe, O., 3. marca — Krasne gospodarske razmere (!), ki vladajo sedaj po "svobodni" Ameriki, so tudi tukaj dokaj občutljive. Delamo po en dan v tednu in še tedaj le za male cente. Tukajšnji delavci smo zmešani iz vseh narodnosti. Poleg nas Slovencev so Italijani, Hrvatje, Črnogorci itd. Strokovno smo dobro organizirani (I. W. of W.) ne pa tako politično. Slovani se premalo brigajo za politično organizacijo, zato jih pa kriza tako tepe. Najbrž se bodejo spametovali in v bodoče glasovali za delavske zastopnike namesto kapitalističnih.

Naš sloj, socialistični klub ne napreduje posebno dobro, ampak kar nas je, smo trdni in neustrašeni v boju za delavske pravice. Pri redni seji dne 29. feb. je bilo navzočih presecejšnje število Slovencev, kateri niso člani. Govorilo je več sodrugov o današnjem gospodarskem položaju in koristi socializma. K sejam našega kluba sme priti vsaki rojak, če je član ali ne. Torej Slovenci, pridite k vsaki seji našega kluba, ktera se vrši vsako zadnjo soboto v mesecu zvečer ob 6. uri v prostorih sodruga Kravanja. K sklepu pozdravljamo vse sodruge in čitatelje "Proletarca", ki je glasilo slovenskih socialistov v Ameriki, in jim ključem: naprej do zmage! John Kravanja.

Delavsko gibanje

Pol milijona železničarjev in železniških valzubenecv brez posla. Uradništvo zapadnih in južnozapadnih železnice naznanja, da je bilo v zadnjih 60 dneh odslovljenih približno eno tretjina železniških vslužbenecv. Železnice v Zedinjenih državah imajo v normalnem času 1.600.000 vslužbenecv. Če je torej ena tretjina teh delavcev odslovljena, tedaj je potemtakem najmanj pol milijona železniških vslužbenecv brez posla. 150.000 vslužbenecv so odslavile samo južne in južnozapadne železnice in sicer v državah: Missouri, 15.000; Illinois 25.000; Kansas 15.000; Nebraska 11.000; Arkansas 15.000; Louisiana 6.000; Texas 2.500; Oklahoma 5.000; Kentucky 5.500; Tennessee 7.000; Mississippi 7.000; Georgia 13.000; in Alabama 9.000 mož.

Štrajki. Nad 5000 delavcev v kamnolomih in granitosekov v Barre, Vt., Montpelier, Vt., in v Westerly, R. I., je slo na štrajk 2. marca vsled nesporazuma unije z delodajalci radi nove plačilne lestvice.

Iz Pittsburga, Pa., poročajo, da vse nekako kaže, da bode 1. aprila izbruhnil veliki premogarski štrajk v zapadni Pennsylvaniji, O. Ho., Indiani in Illinoisu.

Pričetek z delom. V Illinois Glass Works tvornicah v Altonu, Ill., se je večraj vrnilo na delo 500 delavcev.

Zdravstvena veda. Eden najtežjih problemov zdravstvene vede je, hitro in perfektno odstraniti vse nečiste snovi iz velikega mesta in s tem odvrniti zasrupležnje zraka in vode. Ravno to je tudi z našimi telesi. Ako puš-

FR. SAKSER CO. 109 Greenwich Street, New York. 6104 St. Clair Avenue, N. E. Cleveland, Ohio. OFICIJELNO ZASTOPNIŠTVO VSEH PAROBODNIH DRUŽB. Priporočila se Slovincem in Hrvatom o priliki potovanja v staro domovino, ali ako žele koga sem vzeti — v prodajo parobodnih listkov po najnižji ceni. Železniške listke za vse kraje v Zedin. državah in Evropi Pošilja najceneje in najhitreje denar v staro domovino, bodisi zasebnim strankam, posejilnicam ali v kterokoli svrhu. Vsa slovenski potniki naj pazi, da pride na številko 109 GREENWICH STREET in nikamor drugam ter naj se prej dobro prepriča, ako je na pravem prostoru, prosimo se da pregovoriti, da komu vroča denar v mnenju, da ima opraviti z nami.

Slovincem in Hrvatom! naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne obleke, po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpešno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, k apa, daji v delokrog oprave — oblek. Pridite in ogledite si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem J. J. DVORAK & CO. UNION CLOTHIERS & TAILORS 508-600 BLUE ISLAND AVE.

GOSTILNA, dobro in vedno preskrbljena z najboljšimi pijačami, unijskimi smodkami in prostim prigrizkom. Dvorane, za društvenene seje, svatbe, zabavne večere, veselice itd. Potujoči rojaki vedno dobro došli. Priporočam se vsem v mnogobrojen obisk Frank Mladič 587 SO. CENTRE AVE., CHICAGO, ILL.

čate nečisti snovi v vašem telesu, tedaj se vam gotovi zastrupi. Uničujte jih redno in uživati bodele dobro življenje. Obdržati prebavalne organe v zdravem in harmoničnem položaju je odvisno od Tridnerevega zdravilnega grenkega vina. Ono uredi vse organe in ne dopušča, da bi škodilvi deli hrane plivali na život. Kakor hitro imate preveč takih nečistih snovi v sebi, dobili bodele glavobol, izgubili apetit in postali bote trudni in nezadovoljni. Rabite to zdravilo vselej, kadar čutite, da vaše prebavljanje ni perfektno. V lekarnah, Jos. Triner, 616-622 So. Ashland Ave., Chicago, Illinois.

Zahvala. Tem potom se najpristoneje zahvaljujem slov. del. pevskemu zboru "Orel" za podarjeni krasni venec kot znak sozolja na krsto moje iskreno ljubljene kcerke Silvije, umrle dne 25. feb. 1908. Srčna mu hvala! Chicago, dne 4. marca 1908. John Kočevar

Rojak Viktor Drobntina, kateri je 8. feb. ponesrečil na Lake Shore železnici, je bil 2. marca pokopan v Chestertonu, Ind. Pogreb je oskrbel sodr. John Erčul iz Chicaga, kateri je v to svrhu nabral med čikaškimi rojaki \$17.50 in plačal pogrebniaka.

Čimbolj nas bodo tlačili tem bolj bodeimo rasli. "Proletarec" \$1.50 "Radnička Straža" \$1.00 na leto. Pošlite naročnino.

SLOVENCIM POZOR! Pišite po cenik! Slovenska nasebina v Ripley in Butler Co., Missouri, se množi dnevnost. Rojaki! Ali res nečete sedaj kupiti zemljišče, ko se še najboljša

zemljišča poleg železnice po 10 — 15 dolarjev akter na prodaj! Rojaki! Ali res nečete postati svobodni ameriški kmetje? Ali res radi poslušajte žalostne glasove parnih piščalk v tvornicah in rudokopih? Mi upamo da ne! Slovenci čitajte državna poročila Zdr. drž. kaj je kmetijstvo v naši veliki republiki? Ali pozna, kdo kmeta v Zdr. drž., ki ima slabe čase?

Ogledite zemljišča v južnem Missouriju. Nikjer lepšega sadja, trti žita kot v južnem Missouriju. To je gola resnica. Ako ne verjamete, prepričajte se! Naznanjam tudi da sem zastopnik za največje drevesnivo na svetu in največje trtnice v Ameriki. Ako rabite semena za poljske in vrtno pridelke, obrnite se name. Blago najbolše vrste, ena naznaja. Pišite na naslov: FRANK GRAM, edini slov. zastopnik za zemljišča, semena, sadno drevje, trte itd. itd. 576 W. 21st St. Chicago, Ill.

M. Lacković in Fr. Smetko 378 West 18th St., Chicago MODERNO OPREMLJENA SLOVENSKA TRGOVINA Z JESTVINAMI (GROČERJA) Najboljši riž, kava, čaj, moka itd., sploh vsakovrstno domače in prekomorsko blago vedno sveže po najnižji ceni na prodaj. Na zahtevno razvažam blago tudi na dom, za kar nič ne računim.

I. STRAUB URAR 336 W. 18th St., Chicago, Ill. Ima večje zalogo ur, vertiže, prstanov in dragih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej straki po zelo nizki ceni. Obiščite ga! SVOJO FINO OPRAVLJENO BRIVNICO priporočam vsem bratom Slovincem. JOHN HORVAT 610 Centre Ave., Chicago, Ill. Slovenski in hrvatski časniki na razpolago.

Stranka

Od blizo in daleč

JUGOSLOVANSKA SOCIALISTIČNA VEŽA
s sediščem v Chicago, Ill.
Glavni tajnik: John Petrič, 718 W. 19th St., Chicago, Ill.
Vsa poročila in dopisi, tiščeni se socialistične stranke ali posameznih klubov naj se pošiljajo na gorenji naslov glavnega tajnika.

IMENIK
socialističnih klubov podrejenih Jugoslovanski Socialistični zvezi v Chicago:

Jugoslovanski socialistični klub št. 1, Chicago, Ill. Anton Prober, predsednik; Frank Podboj, fin. tajnik, 569 N. Halsted St. Redna mesečna seja vsako tretjo soboto v mesecu, v prostorih sodr. Fr. Mladiča, 587 S. Center Av.
Slovanski socialistični klub št. 2, Glencoe, O. Ignac Zienberger, predsednik; Ivan Kravanja, tajnik, Box 101. Redna mesečna seja vsako tretjo soboto v mesecu v prostorih sodr. Ivana Kravanja.

Jugoslovanski socialistični klub št. 3, Cosmopolis, Pa. Frank Podboj, predsednik; Stefan Zabre, tajnik, Box 305. Jugoslovanski socialistični klub št. 4, La Salle, Ill. Jos. Bratkovič, predsednik; Valentin Potisek, tajnik, 1231 Main St.
Jugoslovanski socialistični klub št. 5, Boonville, Pa. John Batič, tajnik.

Slovenski socialistični klub št. 6, Cumberland, Wyo. John Šare, predsednik; John Medved, tajnik, Box 33.

Slovenski socialistični klub št. 7, Murray, Utah. Valentin Eitz, predsednik; Edvard Hofmann, tajnik.

Jugoslovanski socialistični klub št. 8, Roslyn, Wash. John Makay, tajnik.

Slovenski tenški socialistični klub Proletarci št. 9, Chicago, Ill. Berta Prešern, predsednica; Mary Grice, tajnica, 674 W. 21st Pl. Redna seja vsako prvo in tretjo nedeljo v mesecu, v prostorih sodr. Fr. Mladiča, 587 Centre av.

Slovenski socialistični klub št. 10, Aurora, Ill. Louis Rudman, predsednik; Frank Praprotnik, tajnik. Redna mesečna seja vsako tretjo nedeljo v mesecu, v prostorih sodr. Jože Kolencec, 586 N. Broadway St.

Slovenski socialistični klub Zmaga št. 11, Cumberland Camp No. 2, Wyo. Joe Taki, predsednik; Anton Jelovčan, tajnik. Redna seja vsako prvo in tretjo nedeljo v mesecu, v prostorih sodr. Jože Kolencec, 586 N. Broadway St.

Ne bo zabave.
Privatna zabava slovenskega soc. kluba št. 1, v ženskega kluba "Proletarke" v spomin pariške Komune in petindvajsetletnice smrti Karla Marxa, ki se je imela vršiti to soboto, se ne bo vršila. Vrok: sedanje prenapete politične razmere.

Klub v Collinwoodu, Ohio.
Nov slovenski socialistični klub se je ustanovil v Collinwoodu, O. Predsednik: Karol Kotnik; tajnik: Ivan Sterk. Klub se nahaja pod uplivo "Gl. Sv." Želimo mnogo uspeha.

Socializem je postal sila, s katero se računajo vse obstoječe kapitalistične države.

RAZNE VESTI IZ STRANKE.
Nemški socialistični list "Volkszeitung" v New Yorku, najstarejši socialistični list v Zedinjenih državah, je pred nekaj dnevi slavil tridesetletnico svojega obstanka.

Sodr. Charles Sehl, socialistični kandidat za mestnega solitatorja v Philadelphiji, Pa., je pri sedanjih volitvah dobil 3804 glasove. Pri zadnjih volitvah so imeli socialisti v Philadelphiji 1649 glasov.

V državi Illinois je bilo konec februarja 2603 organiziranih socialistov in redno plačujočih svo je znanke. Illinoiski socialisti bodo imeli skupno štirinajst delegatov na socialistični konvenciji, ktera bo v maju.

V Denverju, Colo., je prišel izhajati 29. feb. nov socialistični tednik "The Commonwealht". To je prvi socialistični list v tem mestu. Cena na leto mu je 50c. "La Parola Dei Socialisti" se imenuje nov italijanski socialistični tednik, ki je prišel izhajati 29. feb. v Chicago.

STRANKINO GIBANJE V EVROPI.
Zopet nov korak v svrhu razširjenja socialistične ideje. Gibati so se začeli tudi Grki. Dne 15. feb. so ustanovili delavci v Patrasu na Grškem svojo prvo socialistično zvezo. Imenuje se "Grška delavska zveza" in bo pristopila k "Mednarodni zvezi" v Bruxellesu.

Nov slovenski socialistični list je prišel izhajati 29. feb. v Trstu pod imenom "Železničar" kot glasilo slovenskih organiziranih železničarjev. Izhajal bo trikrat na mesec.

DR. F. J. PATERA
Ordinuje na severozh. voglu ASHLAND IN MILWAUKEE AVE. od 12. do 3. ure pop.; od 7. do 8. ure zvečer v ponedeljk, torkih, četrtkih in petkih.
Telefon Canal 180.

NAPAD NA NAČELNIKA CHIKAŠKE POLICIJE, SHIPPY-JA.

Predzadnji ponedeljek okrog 9 ure dopoldne je prišel v stanovanje načelnika chikaške policije, Gerge M. Shippy-ja, na 31 Lincoln Ave., mlad človek in skušal zaboliti načelnika, kterega je ravno sročal na hodniku tik vhoda, ko se je ta odpravil z doma. Shippy je zgrabil atentatorja za roki, pšklicel svojo ženo in sina, nakar se je vnel vroč boj med Shippy-jevo družino in napadalcem. Slednjemu se je kmalo posrečilo doseči svoj nož in s tem je petkrat zabodel Shippy-ja. Žena je v istem hipu v zela tuje revolver iz žepa, toda ta ga ji je iztrgal iz rok, sunil jo od sebe in ustrelil na Shippy-jevo sina Hery-ja in tako nato na šaferja (voznika avtomobila), kteri je zunaj pred hišo čakal načelnika in slišel strel skočil vhišo. Isti trenutek je Shippy prišel do svojega revolverja in ustrelil petkrat na atentatorja. Prestrelil mu je glavo in drob; atentator je na mestu umrl. Shippy je bil le lahko ranjen v prsni. Sin Hary (22 letni fant) je bil tudi zadet v prsi; sprva so mislili, da je rana nevarna in fant je moral takoj v bolnico, toda čez par dni se je poročalo, da bo fant okrevljal. Šafer je bil le lahko ranjen na roki.

Atentatorja sprva ni nihče poznal. Niso znali kdo jein od kod je, a vseeno so razglasili takoj, da je anarhist. Dnevni listi so se isti dan s šest palec velikimi črkami razglasili, da je atentat izvršil anarhist.

Sele v ponedeljek večer se je doznalo, da je bil to ruski žid, Lazarus Averbuch po imenu. Neka oseba je videla njegovo sliko v časopisu in to naznanila njegovi sestri Olgi Averbuch, ktera je šla takoj nato v mrtvašnico in spoznal v mrtvem atentatorju svojega brata.

Policija je prva dva dneva zaguala strašni krik o "zaroti" in anarhistih, ki so baje sklenili pomoriti vse osebe lokalne vlade. Aretirali so napadateljevo sestro Olgo, nek drugo mlado Rusinjo Rezo Stern, Izidora Maron in še več drugih oseb, ktere so po mnenju policajev anarhisti in neposredni sodelovalci pri napadu na Shippy-ja. Toda policijska slava je kmalu otmelnala. Po dvanajstem izpraševanju aretirancev ni mogla policija najti najmanjšega stika med temi osebami in atentatom na Shippy-ja. Da, še več, dokazalo je, da je tudi, da Averbuch ni bil noben anarhist. Njegova sestra je povedala, da je bil brat Lazarus čudnega obnašanja odkar se je vršilo v Kišinevu, najnem rojstnem kraju v Rusiji strašno klanje židov. Brat in sestra sta bila takrat priči, ko so teroristi ubili njunega očeta, ranili mater in razljali njihovo stanovanje. V nevarnosti za lastno življenje sta potem bežala iz Kišineva. Olga je šla v Ameriko, a Lazarus je ostal v Avstriji odkoder je eno leto pozneje prišel za njo v Chicago. Vsega skupa je bil tukaj tri mesece. Proti zadržanju je bil že dalj časa brez dela; ves okupan je bil; govoril je vedno o dogodkih v Kišinevu in enkrat se je celo skušal usmrtiti. Nikakor pa ne more Olga pojmiti, kako je mogel iti njen brat k Shippy-ju, da ga je ta ustrelil.

Olgo Averbuch, Rezo Stern, Izidorja Maron in par ostalih oseb so v četrtek izpustili iz zapora. Pomožni šef Schuttler, je moral isti dan —dasi nerad—naznaniti, da je atentat ni bil nihče drugi zapleten kot Averbuch sam.

To je vse kar je znano o toliko razpitem atentatu na načelnika chikaške policije, Resnic na tem je le toliko, da je šel Averbuch v Shippy-jevo stanovanje, kjer ga je Shippy potem ubil. O atentatu samem ne ve drugi živ človek kakor Shippy, njegova žena, sin in njegov šafer. Vse kar je gori povedanega v napadu, to je prišlo iz Shippy-jevih lastnih ust. Čudno se mora vendarle zdeti vsakemu, kako se je moral triindvajsetletni mladič — toliko je bil star — kteri je vagal komaj 140 funtov, bori proti trem možkim in vse tri raniti. Shippy sam vaga 200 funtov, in kot izurjen rokoborec v policijski službi, pa ni mogel drugače obvladati šibkega fanta, kakor da ga je ustrelil. Res, slabo junaštvo! Shippy sam pravi, da je Averbucha z največim veseljem ubil. "Ko mi je žena podala revolver v roke" — dejal je — "občutil sem tako slast ubiti tega človeka, da sem tri strele oddal skoro v eni sekundi. Padel je na tla in dobro sem vedel, da je že mrtve, a vseeno sem mu pogrnal še dve kroglici v žleode."

Nad mrtvim truplom atentatorja se je znozil tudi nek drugi policaj pozneje, koje ležalo v mrtvaš-

Ven z brezposelnimi inozemci!

krivci turovniški inspektor v Milwaukee.

Pomožni državni turovniški inspektor William Straub v Milwaukee, Wis., se je pred nekaj dnevi izrazil, da mora vlada deportirati ali izgnati vse Ogre, Bolgare, Grke, Slovence in "Avstrijance" iz imenovanega mesta, kteri niso že eno leto tukaj in kteri so zdaj brez dela in v pomanjkanju.

"Zakon pravi," rekel je Straub, "da prekomorske družbe morajo odpeljati nazaj v Evropo vse inozemce, ki tu postanejo berači (1) pred enim letom svojega bivanja v Zedinjenih državah. Na stotine in stotine teh ljudi je zdaj v Milwaukee, ki še niso eno leto v deželi, a so praveci berači in žive na stroške mesta. Ven s temi berači! Dokler imajo delo, pošlejo vse zaslužek v stari kraj, a ko pride brezposelnost, tedaj pa stradajo in delajo "trouble" mestnim avtoritetam."

Modri inspektor Straub naj izvoli povedati, kam se naj po deportira ameriške, tu rojene delavce, kteri niso pošljali zaslužka nikamor iz Amerike, a so danes ravno taki berači, kakor ubogi inozemski delavci. Tukaj se vidi, kako globoko je že padlo našim kapitalistom srce v hlače, ko hočejo svoje črne grehe zvaliti na revne inozemske delavce.

Osemletni deček — socialistični govornik.

Carl A. Queen, osemletni sin socialističnega T. F. Queena v Memphis, Tenn., je 6. t. m. v rečenem mestu imel kratak govor na shodu farmerjev. Z otroškimi, dasi močnim glasom, je pogumno navduševal mladi orator farmerje za socialistično, potrebi delavske organizacije in o grehih kapitalizma. Končal je z besedami: "ako že jaz razumem položaj in potrebo boljšega sistema, kako ne bi tega razumeli vi, veliki dečki!"

Poslušalci so malemu govorniku navdušeno poskrali.

\$150 — je cena za delavca.

Tri mesece je že minulo po strašni katastrofi v Monongahju, W. Va. Amerika je malone že pozabila na ta kapitalistični umor, ki je terjal življenja 400 premozarjev. Niso ga pa pozabile vdove in sirote, ki še danes točijo solze za umorjenimi dragimi.

Fairmont Coal Co., ktera je zakrivila oni strašni umor, zdaj plačuje ubite premozarje. Vsaka vdova dobi za svojega, v jami umorjenega moža — \$150. To je cena za enega delavca! \$150! Tako je na trgu s človeškim mesom! Na konjskem trgu ne dobite dobrega konja iz pod \$500. Kompanije ni mogoče tožiti, da bi plačala več. V Ameriki ni postave, po kteri bi se mogli tožiti kapitalistični morilci! Tako je rekel državni pravdnik, tako je rekel generalni pravdnik in tako so rekli premozarovski inspektorji. "Družine premozarjev morajo biti zadovoljne, da dobiyo saj nekaj iz — radodarnih rok kapitalistov!!"

Tako je, tako! Se nekaj imamo pripomniti: meseca decembra, ko se je izvršil gorostasni atentat, atentat, atentat!!! na 400 premozarjev v Monongahju premozarj, ni niti single časopis pisal o — anarhiji, anarhiji, anarhiji!!!

Agitatoričen del.

Sedeče sodrže zastopnike pripravljamo delavcem, kteri so v njihovem obližju. Pooblašeni so pobirati naročnino in oglašje za "Proletarce" ter prodajati delnice za Jugoslovansko delavsko tiskovno družbo:

John Kravanja, Box 101, Glencoe, O.
Valentin Potisek, 1231 Main St., La Salle, Ill.
John Dejak, 1385 E. 39th St., N. E. Cleveland, O.
Stefan Zabre, Box 305 Cosmopolis, Pa.
Dominik Petrič, Louisville, Colo.
John Medved, Box 33, Cumberland, Wyo.
Joe Debevc, 4620 Humboldt St., Denver, Colo.
Mike Žugelj, Box 202 Murray, Utah.
Frank Hiti za državo Minnesota.
J. W. Mohar, Leadville, Colo.

V Chicago so pooblašeni pobirati naročnino naslednji sodrugi: Frank Lisjak, Frank Mladič, Frank Udovič, John Petrič in vsak drugi sodrug, ki ima pobotniško knjižico.

Nadajte pripravljamo sodelojnikom v dotičnih naseljenih sedeščih sodrugih agitatorje:

Frank Drmota, Box 96, Morgan, Pa.
Frank Podboj, 759 Coloman ave., Johnstown, Pa.

Sodrugi napreji! Agitirajte povsod za "Proletarce". Bodite vtrajni! Naj

KAKO PRIDE VAŠ DENAR NAJVARNEJE V STARI KRAJ?

Če ga pošlete po Mohor Mladiču, 617 So. Centre ave., Chicago, Ill. On je z zvezi z g. Sakserjem v New Yorku in pošilja denar točno, varon in zanesljivo v stari kraj.

Ako potujete v stari kraj ali želite koga svojih sorodnikov ali prijateljev vzeti v Ameriko, potem istotako kupite vozni listek pri Mohor Mladiču. On preskrbi dobro in hitro vožnjo po najnižjih cenah.

Mohor Mladič, 617 So. Center ave, Chicago, Ill.

FINE SMODKE,

vedno sveže pivo, izbrano vino in fino žganje se dobi v

GOSTILNI

J. J. Vodak, Sons
683 LOOMIS STREET, CHICAGO, ILLINOIS

Valentin Potisek

GOSTILNIČAR

1235-1 st St., La Salle, Ill

Tudi vse, gostilni podrejene pižaje inse pripravljajo rojakom za obilen obisk. Potreba točna in solidna.

EMIL BACHMANN

BADGES, FLAGS, BANNERS, & CAPS
580 SOUTH CENTER AVE. CHICAGO

Največa slavjanska tvrdka bander, zastav društvenih kap. prekoramnic, regalij in drugih stvari za društva.

Pišite v slovenskem jeziku po moj 80 strani velik cenik kterega pošlem zastonj.

Andro Simulič.

PEKARNA
FINO PECIVO VEDNO V ZALOGI
11 E. 22nd ST. CHICAGO.

Jugoslovenska vinarna!

Polpisani znamenjam Hrvatom in Slovincem v Chicago in okolici, da točim najboljša raznovrstna vina po primirni ceni.

Pridite, pripeljite znanco in prijatelje, da se prepričate Z vsem spoštovanjem

THE SLAVOLJUB ŠTAJDOHAR, 316 W. 18th St., Chicago

PREMOG, DRVA in KOKS

PRODAJA
ALBERT DENMARK
Pisarna na voglu
Center Ave., in 18. ulica

Prodaja konj i konjskih oprav. Telefon Canal 2248 Stanovanje 594 CENTER AVE., CHICAGO, ILL.

POZOR! SLOVENC! POZOR!

SALOON
Sveže pivo v sodških in buteljkah in druge raznovrstne pižaje ter unijake smodke. Potniki dobe čedno premo čišče za nizko ceno.

Postrežba točna in izborna. Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,
564 SO. CENTER AVE., CHICAGO

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Izdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravilo, 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago. Za dne ure: Od 1 do 3 pop. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeti bolniki naj pišelo slovenski.

MIRKO VADJINA,

390 W. 18th St. SLOVENSKO HRVATSKI BRIVEC.

TRI glavna in najboljša zdravila.

HERMANSKE LAKSATIVNE, KININ-KROGLJICE.
Ozdravje prehlajenje v 10 urah. Prvi dan je treba pouditi vsako uro eno kroglice do desetih ur; potem pa trikrat na dan dva do tri dni. Za akutni glavobol je treba vzeti 4 kroglice, pomaga v eni uri. — Cena 25c.

HERMANOV BALZAM ZA KAŠELJ
je najboljši pripomoček proti kašlju, gripi, sušici prehlajenju in bolnemu vratu. Cena 25 in 50c.

HERMANOVKO ELEKTRIČNO OLJE
je najboljši pripomoček neper bolečine v prsih in hrbtu, zobobolu, glavobolu, reumatiizmu, uholobu, spakomju itd. Cena 25 in 50c.

IZDELUJE IN PRODAJA
J. C. HERMANEK, Iekarnar, 587 Center Av.
COR. 18TH STREET, CHICAGO, ILLINOIS.

Slovenecem

in bratom Hrvatom se priporočam v poset mojega, dobro urejenega

SALOONA

kjer jim bo vedno postreženo z dobriimi pižajami, unijakimi smolkami itd. Imam tudi "pool" ali igralno mizo

FRANK HUDALE,
611 So. Center Ave. Chicago

Slovenska gostilna

PRI FRANC ČECHU
Rojaki, kteri želo piti naravno, doma izdelano vino, naj se oglašijo pri meni. 77 Potojšim rojakom dnm stanovanje in hrano po nizki ceni. Točim vse PIJAČE, ki spadajo k gostilni. Priporočam se v obilen obisk. S pošto, vnanjem FR. ČECH,

611 So. Center Ave. Chicago 568 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Rojaki Slovenci!

NAROČAJTE IN ČITAJTE NOVO OBSIRNO KNJIGO.

Novih 50.000 iztisov. se zastouj razdeli med Slovence.

"ZDRAVJE"

Katero je izdal prvi, najstarejši in najzanesljivejši zdravniški zavod.

The **COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE**

Ta knjiga je najzanesljivejši svetovalec za moža in ženo, za deklico, in mladeniča! Iz nje bode te razvideli, da je zdravnik COLLINS N. Y. MEDICAL INSITUTA edini, kateremu je natanko znana sestava človeškega telesa radi tega zomore najuspešneje in v najkrajšem času ozdraviti vsako bolezen, bodisi akutna ali zastarela (kronična). Dokaz temu so mnogobrojna zahvalna pisma in slike katera lahko čitate v časopisih.

Knjiga je napisana v slovenskem jeziku na jako razumljiv način ter obsega preko 160 strani z mnogimi slikami. Dobi jo vsaki Zastonj, ako pismu priloži nekoliko znamk za poštnino.

Ko prečitate to knjigo, Vam bode lahko uginiti, kam se Vam je v slučaju u boleznii ako hočete v kratkem zadobiti preljubo zdravje, sedaj ko razni novo ustanovljeni zdravniški zavodi in kompanije rojake na vse nove načine vobijo in se hvalijo, samo, da izvabijo iz njih težko prisluzni denar.

Zatoraj rojaki, ako ste bolni ter Vam je treba zdravniške pomoči, pišite po to knjigo ali takoj natanko opišite svojo bolezen ter vsa pisma naslavljajte na ta naslov:

THE **COLLINS Y. N. MEDICAL INSTITUTE**
140 West 34. Str. NEW YORK, N. Y.

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski! 1628-1638 Unity Building 79 Dearborn St., Chicago, Ill. Res. 5155 Prairie Ave. Phone Drexel 7271.

Košček Bratje SALOON

Dobro pivo, wiskey, likere, vino, izvrstne smodke in prigriznek. Oglasite se na Centri!

Slovinci Pozor!

Ako potrebujete obleke, klobuke, srajce, kravate, ovratnike ali druge potrebne reči za moške -- za delavnik i praznik, tedaj se oglašite pri meni, kjer lahko govorite v svojem materinem jeziku.

Čistim tudi stare obleke in izdelujem nove po najnovejši modi in nizki ceni.

JURAJ MAMEK 581 Center Avenue, blizo 18. ul., Chicago

C. J. WARING

ODVETNIK V CIVILNIH IN KAZENSKIH PRAVDAH IN ZASTOPNIK ZA PRODAJANJE ZEMLJIŠČ.

119 La Salle St. Room 51 REZIDENCA: 2802 So. 42 Court

Leopold Saltiel

ODVETNIK v kazenskih in civilnih zadevah. Auto Phone 6065. Office Phone Main 3065 Residence Phone Irving 4176

URAD: 27 METROPOLITAN BLOCK Severozap. ogol Randolph in La Salle ulice

Stanovanje: 1217 Sheridan Road.

NIHILIST

Povest iz ruske revolucije.

Spisal V. T. J. Zavorič Feodorov. Konec.

Bobrikov ukaže straži, da naj počaka zunaj na koridoru, a sam gre s Šumanovim v dvorano.

"Vi ste sin profesorja Šumanova!" vpraša Bobrikov.

"Da jaz sem."

"Povejte torej, kje je Vaš oče." "Iz teh pisem se lahko prepričate o vsem," odvrne nihilist in mu da nekaj popisanih pol.

Bobrikov se skloni, da bi čital.

"Sin oavete sodi grobarja domovine!" Ponomo je izrekel te besede na Šumanov in v istem trenutku pred sobo stoječemu Bobrikovu zasadel ostro bodalo v prsa. Vso ko je curknila tiranova kri.

"Straža!" zavpil je Bobrikov in se prijel za prsi.

Stražniki so planili v dvorano toda Šumanov je sprožil svoj samokres in prvi je obšel smrtno zadet; predno so ga prijeli drugi, bil je Šumanov že pri odprtih oknu in se kakor blisk vrgel skozi.

Na marmornatih tleh v palači je ležal v mlaki svoje krvi mrtev Bobrikov, guverner Finske, — a na kamenitem tlaku pred palače je ležal mladi atentator z razbito glavou.

Nemilo jih je dirnulo na carjevem dvoru v Petrogradu poročilo o smrti Bobrikova.

Minister Pleve se je stresel prvi hip, a kmalo je postal hladan; starem tiranu se je takoj rodila želja po maštevavanju. Srašne naklepe je snoval Pleve, kako se bo de osvetliti nad Finci in sploh vsakim prijateljem svobode. Sklenil je še tisti dan iti k carju in ga pridobiti za svoje načrte.

Stoj, tiran! Počakaj malo —

Noč je razpela črna svoja krila nad Petrogradom. Iz goste megle kije ležala celi dan nad mestom jel je priseti gost dež. Vsakdo, ki ni imel posebnega oprava, je ostal pod streho; na ulicah je bilo videti le stražnike.

Pod velikim mostom, ki vodi čez reko Nevo, tik vode v zatišju kamnitega podstavka je bilo zbranih pet mož. Kraj in deževna noč sta pričala, da se ti možje skrivajo pred — policijo.

"Časa ne smemo izgubljati" — začne eden — "dogovorimo se to raj na kratko. Jutri dopoldne se pelje grobar domovine k carju. Zadal bi rad nov udarec zatiranim Fincom; kopal bi se rad v krvi novih žrtev. Naša sveta naloga pa je, da mu prestrižemo račun in enkrat za vsej prezenemu skomine po krvi. Minister Pleve ne pride živ k carju! Začeti mora št. 1. Ta številka naj gre v opravi železniškega uradnika v bližino Varšavskega kolodvora, kamor se pripelje grobar. Stopi naj v gostilno ali kak drugi primeren prostor in vrže bombo v trenutku, ko se prikaže ministru kočija. V služaju, da ima pasti v roke policiji, naj si odgrizne jezik ali pa ustrelj. Ako se temu ponesreči atentat, naj se loti posla št. 2. Obecen kot dijak naj nese bombo v podobni knjižice mimo kolodvora. Paziti pa mora, da sreča grobarja, ko bo ta stopil iz kočije. Korak ali dva od njega naj se kot po naključju spotakne in pade; bomba bo eksplodirala in storila svoje. Če bi tudi temu izpadlo, potem pride na vrsto št. 3. Postavi naj se kam blizu vhoda v kolodvor in ko pride Pleve po stopnicah, naj izvrši atentat. Št. 4. naj gre kot potnik s kovčekom v roki na peron in če 1, 2, in 3 št. ni mogla storiti svoje dolžnosti, naj ta številka zažene bombo v tem trenutku, ko bo stal grobar na vlak. V služaju, da št. 3, in 4, pade v roke policijem, naj se stori kakor s prvim; če ima čas naj se ustrelj, a v skrajnem hipu naj si odgrizne jezik. Št. 5. ima najtežavši posel; zato pa sme iti na delo le za skrajni slučaj, če bi se vsem štirim ne obnesel atentat. Mora iti iz mesta in se postaviti na tiri koder bo tekel vlak, ki se bo z njim peljal grobar. Devet kilometrov od mesta naj se vleže ta številka v bombo na prsih! Ko vlak drvi preko njega, raspoči bomba in stori svojo dolžnost. A vsekar se mora paziti, da ne pride do tega slučaja, ker je stem mnogo ljudi v nevarnosti.

Ake se posreči delo prvemu, naj drugi pobegnejo, da ne pridejo v roke policiji. Nobenega herojstva ni treba kazati, ker vsak posameznik je potreben za našo sveto nalogo. A sedaj! Grobar domovine, na svidenje!"

Nalhalno so ponovili vsi ta klie in se razšli v temni noči.

Dež je padal, a po ulicah je postalo pušto in prazno, samo tu in tam so se čuli koraki mestne straže.

Ni sumljivega naokoli. . . .

Pleve se je vrnil iz carske poletne palače, kjer je dolgo konferiral s carjem. Car je bil prepričan, da je edino zdravilo ruske rane polna svoboda in ustava. Pleve je temu nasprotoval; a ker ni mogel prodreti s svojim nasvetom, hotel je samo odgoditi ustavo do konca vojske. Slabe volje se je vrnil iz Carskega sela, s seboj nezadovoljen, ker mu je car naložil, da naj sestavi načrt o ustavi in izboru plemstva v evropskih gubernijah; to je bila carjeva zapoved, a Pleve se ni ni mogel upirati.

Pleve je opazil, da je car v skrber in da se boji zase zato je spoznal v tem ukažu strah in pokus, da odkloni nevarnost od sebe. A njemu se je zdelo, da to ni dovolj, da se umirijo v Rusiji duhovji, ki se vedno bolj gibljejo. Spomnil se je onega dne, ko je postal nad truplom Sipjagina minister.

Zaklel se je, da prežene iz Rusije vsako svobodno idejo, dvoje let se je bori z naprednimi duhovji — ali brez uspeha!

Nihilisti niso nehali delati, ampak sedaj so šele začeli stopati odkrito na dan.

Pleve je sedel poleg okna, zamisljen in zaglobljen, ko se nenkrat spomni čudovite prorokinje eiganke Sangare.

Ves Petrograd je govoril o čudni zmoglosti te Tatarke. Pleve jo je nekdaj obiskal zakrinkan, ali ona je takoj pogodila, kdo je! Zahteval je da mu pove usodo!

Branila se je začetkom Sangara, toda Pleve ji da zlata in ji obeta, da se ji ne dogodi ničesar; ona stopi k čaravničnemu stolu. Sredi sobe je stal mali žrtvenik, vanj zažene nafto, ki jo zažge. Rdeč plamen in črna dim vije po sobici. Ona poklekne in šepeta čudne in tajnostvene molitve; dim je napolnil vso sobo, videlo se je samo blestanje plamena, drugače je bilo temno naokoli. Tedaj vstane čaravnica in v plamen zažene čarobni prah; do stropa se dvigne plamen. Čiganka se obrne k Pleveju in mu reče:

"Glej svojo usodo!"

Pleve je videl, da se v daljnji bliži voz, okoli dosti ljudi. Na boku sedi kočijaž in sluga, v kočiji pa človek, ki mu je zelo podobno. Voz se je bližal neki veliki gostilni, pri oknu je slonel človek v obleki železniškega uradnika, ki je gledal mirno na cesto.

Ta človek se dvigne in vrže na ulico pred voz neko skatljico. Do neba se dvigne plamen in dim, a na cesto so padli raztrgani kosi človeka, ki je sedel v kočiji.

Pleve ni bil babjeveren, a bal se je tega proroštva. Pazil je na železniške uradnike, a podobnega o nemu pri Sangari ni dobil. Dvoje let je že minulo od onega dne, a proroštvo se še ni izpolnilo; zato se je Pleve smejal! Pa zakaj se je ravno danes nenkrat spomnil tega proroštva?

Dolgo je onega večera slonil pri oknu in gledal ven; Potem stane in se prime z rokami za sree ter reče:

"Neumnosti!"

Nato sede za mizo in začne pripravljati načrt. . . . Drugi dan sede v kočijo, da se odpelja na Varšavski kolodvor potem k carju, da mu da osnovo, ki jo je izdeloval celu noč. Počasi se je bližal voz kolodvoru, Pleve je gledal skozi okno, ki je bilo zavarovano; v neki gostilni blizu kolodvora je slonel na oknu železniški uradnik, ki je gledal mirno na cesto.

Pleve ga pogleda v oči.

Znan se mu je zdel ta obraz, a ni se mogel spomniti, kje ga je že videl.

Tedaj se nenkrat spomni človeka, ki ga je imel vedno pred očmi. . . . Človeka ki je slonel pri oknu, videl je pri eiganji.

Že pritisne na električni zvonec svoje kočije, da se ustavi voz, ki se res ustavi ravno pred oknom, kjer je slonel železničar.

Minister Pleve ni slutil ničesar; ravno prime za ključno vrat, da bi stopil iz voza. . . . Ali v tem trenutku vrže pod voz železničar malo skatljico, ki se razleti z groznim šokom. . . . voz, konji, sluga in minister zleté v zrak. . . . čez par trenutkov pade vse razbitno in raztrgano na tlak.

Sangarino proroštvo se je izpolnilo — Pleveja slutnja se je uresničila.

Silni pok, ki je nastal, ko se je razletela bomba napolnjena z litidom, bezdimnim smodnikom in malimi kosi železa, se je slisal daleč naokoli.

SOCIALIZEM IN ŽENA.

AGITACIJA IN PROLETARSKA ŽENA.

Spisala Mary Sotlar.

V današnjem gospodarskem življenju se danes vrši revolucija, kakršne do danes se ni bilo. Dozdeva se, kot bi hotel kapitalizem prisiliti na tisoče brezbrzihih delavcev, da se združijo z zavednimi delavci in odločijo bitko v korist proletarijatu.

Povsod se dvigajo tvornice kot gobe po dežju iz tal, moleče svoje ogromne, visoke in sajaste dimnike proti nebu. V tvornicah ropotajo in drdrajo stroji, okoli njih se pa sunejo delavci in delavke za pičel zaslužek v potu svojega obraza.

Kapitalizem je pognal tudi ženo v tvornice, dokazal je, da so dandanes besede: gospodinja, mati, materina vzgoja le še lepe in prazne fraze. Kdor se spominja trideset ali več let nazaj, ve, da je bilo takrat žensko delo večinoma omejeno le na domače delo. Danes pa skoro ni industrije, da ne bi delale ženske in prejemale le polovico plače za delo, katero so prej opravljali le moški. Kapitalizem je pognal možke na cesto in jih nadomestil s ceneno žensko delavno močjo.

Kapitalisti se ne zmenijo če z

ber dečko si, zato mi je žal. Jaz nimam več dela za te; odsloviti moram vse delavce."

"Mister, vi ste govorili, da bom vedno delal z vami. Jaz imam družino in sem dober delavec, kajne? Zakaj to? Jaz ne spadam k nobeni uniji." In John si je brisal oči.

"Ne morem pomagati; tujak je tvoja plača. Pridi v pondeljek, mogoče se kaj obrne."

S potirnim srecem je šel John domov in povedal ženi kaj se je zgodilo. Tolažil se je pa s pondeljkom.

Pršel je ta pondeljek in točno ob šestih zjutraj je že stal John pred tvornico, iz ktere ga je njegov prijatelj boss tako nemilo vrgel. Toda ni bil sam. Dolga vrsta delavcev je stala pred tvornico in cakala na superintendenta. Ta se je pripeljal okrog devete ure v svojem avtomobilu in že od daleč odkimaval z glavo.

"Danes ne bo nič, fantje! Pridite drugi teden."

Drugi pondeljek je bila zopet dolga vrsta delavcev pred tvornico — in tako tudi tretji pondeljek, četrti, petek je mesec, dva meseca, dela le ni bilo več.

"Kaj mi je storiti?" Tako se je vprašal John, ko se je nahajal v stiski, da še nikdar takšni. Pohajal je dan za dnem po ulicah, iskal dela, a vrnil se je vselej praznih rok v svoj mrzli stan, kamor se je nasedel najhujši tiran: bedu in glad. Zbolela mu je žena in tudi fant sta bila pri slabem zdravju vsled pomanjkanja. John ni bil sam nič boljši; zahajati se je moral le svoji trdni naravi, da je še vleklo noge za seboj in da ni obležal kje na trolejarju. Po dolgem času se mu je posrežilo stakniti tupatam kakšno delo za par ur, zakar je dobil nekaj centov. In to je bilo saj za kruh.

Nekega mrzlega januarskega dne je bil John najet, da nosi kup premoga iz ulice v klet bližnje hiše. Mož, ki ga je najel, mu je obljubil petindvajset centov za to delo. John je bil vesel; že dolgo ni imel centa v žepu. Urno je vzel kosaro in se lotil dela. Toda ko naj je kosaro naložil do vrha in jo dvignil na ramo, da jo ponese v klet — pripodil se je kot blisk po ulici splašeni konj in komaj se je John zavedel kaj in kako, podrla ga je zdignjena žival na tla in pohodila s kopiti —

Polne tri tedne je minilo, predno se je John osvestil. Zbravnil in postrežnice v okrajni bolnici so imele polne roke dela, da so ga saj ohranile pri življenju. Odprl je oči in začuden gledal okrog sebe. Videl je da leži na ozki, belo pobarvani postelji in na desno in levo je bilo vespolno takih postelj. Mimo njega so malhalo stopale mlade ženske v belih predpasnikih in z belimi čepicami na glavah. Kje je? Skušal je vstati, a na enkrat je bilo jeknil in padel vznak na ležišče. Začutil je silne bolečine v nogah in levi roki; pogledal je natančneje in zdaj šele je opazil da se ves njegov život nahaja v treh obvezah. Edino desno roko je mogel premakniti, a še to jako težko. Kaj se je zgodilo z njim? Revož se ni mogel spomniti ničesar.

Pršla je mimo postrežnica in ko je videla, da se giblje ranjenee, je takoj šla k njemu. Smehlja je ga uprašala: "Kako se počutite, John?" "Prosím, dobra žena, kje sem

socialistov v Ameriki kmalu potrojila.

Jaz upam, da se to tudi v kratkem zvrši če bodo sodrugi in sodruginje izvršile svojo dolžnost. Več agitacije od ust do ust je treba in želi bode mo vspehe.

Sodrugi in sodruginje, na agitatorično delo!

Sodruginje, zapomnite si: hči milijonarja Morgana je letošnjo zimo zapravila dva milijona dolarjev samo za gledališča. "Princezinja" Morgan je s tem pritrjala tisočerm in tisočerm ženam in otrokom griljeje kruha od ust, kajti milijon, ktere ona tako meče, so oteti znoj delavcev in delavk, ki delajo po tvornicah, šapih, prodajalnicah itd. Tako je pod kapitalizmom. Na tisoče delavcev, delavk in delavskih otrok mora stradati, prežebati in zavijati se v eape samo zato, da zamore ena blazirana dama sedeti vsak večer v žametasti loži, v gledališču in izpostavljati tisočerm zijačom svoje dragocene bluze in dijamante pod vratom in v lasoh.

Sodruginje! Agitirajte za "Proletarce". Priporočajte ga svojim prijateljem, znanam in tovarišicam pri delu.

jaz? Kje je moja Mary in moja dva dečka?"

"Ali se ne spominjate več, John?" odvrne postrežnica. "Vi ste bili hudo pobiti na cesti, pohodil vas je splašen konj. Pripeljali so vas senjak in jaz upam, da vam bode kmalo bolje. Ostanite mirni in ne razburjajte se." In postrežnica je šla.

John je debelo gledal in si napenjal možgane, da bi prignal v spomin, kaj je vse doživel. Nikakor mu ni šlo vse to v glavo, kar mu je povedala postrežnica. Spomnil se je žene in otrok in zopet ga je skrbelo, kaj ti počnejo.

S slabim glasom je klepal postrežnico, eno za drugo, in vsako je vprašal, kaj je z njegovo družino. Toda nobena mu ni znala povedati; zmignile so z ramami in odšle. Sledil je prišel en zdravnik in na isto vprašanje mu je povedal, da kolikor je njemu znano, je Mrs. Santky, ko je slisala o nesreči svojega moža, — zblaznela. . . . Odpeljali so jo v bolnišnico. Dečka sta pa zginila, da nihče ne ve kam. . . .

John je slisal vse. Nemo je uprl oči v strop in nič več ni poslušal zdravnika niti pogledal nikogar. Tako je ležal ves dan in vso noč.

Drugo jutro je prišla postrežnica in mu prevezala rane. Nežno in urno je opravila svoje delo in na to skrbno pobrala stekleničico z raznimi tekočinami ter obveze in odšla. Vzlie skrbnej pažnji je pa le pozabila malo stekleničico na mizici poleg Johnove postelje. Mehanično je John obrnil glavo in zapazil poleg sebe na mizici malo stekleničico. Motril jo je. Na rdečem koščku papirja, ki je bil pripeljen na stekleničico je zdajci videl — drobno mrtvaško glavo in pod njo navskrižno dve kosti. . . .

Oči so se mu razširile in sree mu je glasno tilko v prsih. Počasi je privlekel desno roko iz pod odeje in posegel po stekleničici. Tik nad lobanjo je čital napis: k-a-r-b-o-n-a-k-i-s-e-l-i-n-a.

Ranjenee se je stresel. Pred njegovimi očmi je plesala slika olega njegovega življenja. Dobri boss, — zaprta tvornica, — glad, — revščina, — bolna žena, — lačna fantka, — zdvijani konji, — žena v bližini, — njegove polmljene noge, — zdrobljena levčica — Strašna slika življenja mrlja!

"Hvala ti, strožnica!"

Potegnil je zamašek iz stekleničice in podhul zelenkasto tekočino. Nagnil jo je — in par kapljice je klanilo na jezik. U-u-u-h! ne, ne, tako žge — kako to počne, ne, ne, — muke mora biti konec. . . .

Krepko je nagul stekleničico in jo izpraznil. Z vso silo se je dvignil pokonci, a v istem trenutku je padel vznak in obležal mirno. . . .

VOJNO SODIŠČE.

Spisal Zaverntnik Jože.

V sodni dvorani je bila grobna tišina. Mlad pomorski podčastnik, pisar stotnika auditorja je hitro pisal, da je bilo čuti škripanje peresa. Na čelu so mu stale debele znojne kaplje, ktere si je brisal z belo ruto, ki je imela svoje mesto poleg nakupljenih sodnjiskih aktov. Zunaj je pripelalo sonce, da je vročina postala neznozna za ljudi in živino.

Nakrat so se vrata odprla in v sbo so stopili stotnik-auditor, pomorski linijski lajtenant, dva pomorska poročnika, dva podčastnika in eden mornar I. razreda.

Zasedli so podgovo mizo in stotnik-auditor je dal znamenja ordonancu, naj pripeljejo zločinea v sodniško sobo.

Ustopil je mlad in bled mornar, za njim pa mornar z nasajenim bajonetom na karabinki, poleg nje ga pa profos.

Auditor je zaukazal pisarju, naj prečita obtožnico. Po prečitani obtožnici je auditor vprašal mornarja ali ima še kaj navesti v svojo obrambo. Mornar je molčal. Auditor je še enkrat ponovil vprašanje. Sedaj je mornar mirno odgovoril: "Ni! Zaspal sem. Meni je še danes to zagonetka, kako se je to zvršilo."

Odpeljite ga," je zaukazal auditor.

Ko je bil obtoženee zunaj na hodniku, je auditor pričel z obtožnim govorom. Govor je bil kratak. Saj je bila krivda mornarja jasna kot beli dan. Zaspal je na straži pri smodiščnici na oklopi fregrati "Habsburg". Auditor je v jedratih besedah slikal veliki zločin, katerega je mornar zakrivil s tem, da je zaspal na straži, kjer se čuva strelivo za bojno ladjo. Predlagal je pet mesecev zapora, z enim postom v tednu. Predsednik vojnega sode je vprašal mornarja I. razreda kot prvega se li stringja s predlogom g. auditorja.

Mornar se je nekoliko zamislil in odgovoril:

"Ne. Bil sem tudi jaz pred letom dni ukrcan na oklopi fregrati "Habsburg" in straža pri smodiščnici mi je dobro poznana. Veliki človek mora stati sklonjen prostora pa nima toliko da bi storil tri korake gorindol. Kako naj bo človek v grozni vročini na straži dve dolgi uri, ko mora stati sklonjen in ne more hoditi gorindol, ne da bi zaspal. Prosim, da vojni sod še enkrat zasliši obtoženee."

Predsednik vojnega sode je vprašal vse videločenee vajnega sode, se li stringja s predlogom mornarja I. razreda. Vsi so odgovorili z "da".

Auditor je pozval ordonanenu in obtoženee so takoj zopet pripeljali v sodniško sobo.

Predsednik vojnega sode je zapovedal obtoženee naj še enkrat razobloži, kako je zaspal na straži.

Bila je ura polnoči, ko sem šel na stražo. Vročina je bila grozna. Od devete ure sem, po rondi pa do dvanajste ure nisem zatisnil očesa. Vajal sem se po volneni odeji, ki je bila razgrnena po baterijskem krovu, toda zaspati nisem mogel. Rad bi se bil slekel da bi se malo ohladil in zaspal, pa nisem smel, ker prepoveduje kaj takega pomorski službovnik. Nakrat je bila ura tri četrt na polnoč in oditi je bilo treba na stražo. Ko sem nastopil stražo udaril mi je sila gorak in zaduhel zrak nasproti. Prvi četrt ure je še šlo. Nakrat me je prijel zaspanec ali omotica. Misil sem, zaspati ne smem. Poskušal sem korakati gorindol. Kako? Saj nisem mogel več stiriti kot dva koraka. Sedaj sem se naslonil in sem spaval od sablje, postavil pod brado, če bi zadremal, da bi se zbudil, ker bi se ubodel v sabljo. Dvakrat se mi je posrežilo. Ali oči so postajale čim dalje težje, vse je prišlo pisati okoli mene. Vsaj dozevala se mi je tako. Misil sem, da je to le domišljija. Hotel sem storiti korak nagrej. . . . Drugo vam je pa znano, saj je izpovedal častnik, ki je vodil rondo."

"Zakaj niste zahtevali, da se straža vsake pol ure premenja, ko je bila tako grozna vročina," je vprašal predsednik vojnega sode.

"G. pomorski linijski lajtenant," je odgovoril mornar, saj nisem bil še pol ure na straži; pa pri nastopu straže tudi nisem vedel, da je pri smodiščnici tako soparno in vroče. Bil sem prvič na straži."

"Želi g. auditor še besedo," je vprašal predsednik vojnega sode.

"Hvala, g. predsednik," je naglo odgovoril auditor.

Obtoženee so zopet odpeljali iz sobe. Posvetovanje vojnega sode je bilo kratko. Predsednik vojnega sode je zaukazal naj pripeljejo obtoženee v sobo, da se mu prečita izrek vojnega sodišča.

"Vojno sodišče," je čital predsednik, spozna mornarja A. B. . . . nekrimiv zločina zanemarjena stražarske dolžnosti. Mornar A. B. . . . ni zanemaril svoje stražarske dolžnosti, pač pa je bil žrtve hudode vročine. Ako bi ga ne bila ronda našla še a pravem času, bi bil mornar težko zbolel."

Mornarju A. B. . . . so kamile dve debeli solzi po lici. Mornarju I. razreda so pa zaiskrile oči, zavedačo se, da je strgal žrtve kruti vojaški justicie iz žrela.

Mornar I. razreda je bil zadnji-krat sodnik v vojnem sodišču. Ta

ki vojak, ki znajo misliti samostojno, so po vojaških načelih grobokopi vojaške discipline in justicie. Ze drugi dan je dobil poveljnik njegove stotnije tajno povelje od pomorskega kornega zapovedništva, da ga ne sme nikdar več predlagati kot sposobnega za vojno sodišče.

DVE VRSTI BREZPOSLENIH.

Tornice so zaprte. Mašine počivajo. Tisoče delavcev je brez dela. Glad — neizprosni moreči črni glad se je nasedel v hiše ubogih. . . .

Maše brezposelnih delavcev karakajo po ulicah in zatekajo pred City Hale, proseč dela in kruha. Tupatam kaj izprosja, a v večini se jih odžene po policajih. . . .

Dela! Zaslužka! Zaslužti dolar da se kupi malo kruha, kos obleke in drugo najpotrebnejše! Pomeni ameriški državljani gladujoče, prežebajo, bolehalo in brez strehe so. In vendar so ameriški državljani. . . .

To je ena vrsta brezposelnih. . . .

Krasen parlor z zametastimi naslanjaji, mramornati mizicami in mehkinimi preprogami. Na naslanjajih sede glatko obrbiti, debeli gospodje v svetlih oblekah; pijejo šampanca in pušijo dišeče cigare. . . .

Raskošno razsvetljena in dekorirana dvorana. Pa bliščem podu, v divjem vrtincu plesoših parov, leskečajo svilena krila, bliskajo se biseri in dijamanti. . . .

Briljantni hotel. Ob zvoku vspavajuče godbe obudejo dolga vrsta gospodov in dam. Elegantni prostor prepaža fini duh jedil o kakoršnih navadni človek nima niti pojma niti jim ne zna imena. . . .

Sjajno s tisočermi lučicami okinano moderno gledališče. Galerije za galerijo je napolnilo stotine oseb, odetih v najdražje kostume. Tisoče dolarjev so vredni dragulji, ki odsevajo iz ženskih frizur, desetstiče so vredni dijamanti, ki sijajo na prsih in rokah glazivih gospodov. . . .

Kdo so vsi ti ljudje? To je druga vrsta brezposelnih. . . .

Lep košček tolerance.

je "resolucija", ktero je priobčil "Glas Svobode" v svoji zadnji številki. Par opienikov (posnematev) okrog tega lista delo res "koristiti" stranki z delom v imenu ravna in kavsa. Ker uvidijo, da se živ človek ne zmeni za njih sme-ne napade na posamezne sodruge okrog "Proletarce", začeli so zdaj pljuvati na slovensko socialistično organizacijo. To je jako tolerantno in socialistično! Namesto da bi bili kot socialisti veseli, da se tako rapido širi socialistična organizacija med ameriškim Slovencei — kakor mi z veseljem pozdravljamo vsak klub, ki se ustanovi pod vplivom "Gl. Sv." — in da bi v potrebili svoje moči proti zmagajemu sovražniku, ki je navadil te dni na socialiste, rujejo pa v svojih lastnih vrstah. Ali ni to podlo!

Kar se tiče Jugoslovanske Socialistične Zveze in ameriške socialistične stranke, o tem imajo najmanj govoric oni ljudje, ki niso storili niti najmanje trohice za razvoj prve. Le nikar si beliti las, fantički, stvar bo že urejena o spieem času in na pravem mestu — brez vas. Pobalinska predržnost pa je, ko trdijo "resolucijonaši" da je urednik "Gl. Sv." prisilil slov. socialistični klub štev. 1 v Chicago do pristopa k internacionalni stranki. Tozadovni prodlog za pristop je stavil sodr. Molek na klubovi seji še meseca septembra 1. 1907 (navzoča sta bila tudi sodr. Bričelj in sodr. Podhoy iz Johnstowna Pa.) ki je bil tudi sprejet. Kje je bil takrat se urednik "Gl. Sv."? Laž je tudi, da se soc. klub meša v jednotne zadeve. Če se pa mešajo posamezni socialisti, ki so člani Jednote, mislimo, da imajo isti več pravice govoriti pri Jednoti, kakor pa Albin Skubie, kteri še član ni. Capito!

V prihodnji številki "Proletarce" bomo še pojasnili nekatere važne stvari, kar se tiče zafrkacije "Gl. Sv." in to enkrat za vselej.

170 otrok zgorelo.

V Collinwoodu, O., se je minulo sredo vnela ondotna Lake View šola in v plamenu je našlo smrt nad 170 dečkov in deklic. Med malimi žrtvami je tudi večje število slovenskih otrok. Prizori, ki so se odigravali pred gorčim šolskim popeljem, ko so matere silile v plamen, iskajoče svojih malih, so nepopisni.

To grozno katastrofo moremo tudi pritevatati kapitalističnemu umoru. Poročila govore, da je bilo šolsko popelje jako zanemarjeno na varnosti proti ognju. Šola je imela samo dva izhoda. Torej tu di nad nedolžne otroke se je že spravil kapitalistični molh!